

Diunvuija Ku dituku dia Dipungila Dipia-dipia

LUKA

Mei a ku mpala

« Muntu kakuikala ne muoyo anu bua bidia nkayabi, kadi bua mei onso adi alupuka munda mua Nzambi » (Lumu luimpe luakafundabu kudi Luka 4. 4).

Edi ndiandamuna dia Mukelenge wetu Yesu Kilisto kudi Satana muteyanganyi, didi divuluija bena kuitabusha ne, kudisha kua muoyo wa buana bua Nzambi udi munda muabu, ne kudiunda kuabu kua mu nyuma, kudi kufuma ku dibala dilondangane ne dia ku dituku ku dituku dia Dî dia Nzambi.

Bua kukankamika ne kulombola dibala edi, dipungila dipiadipia, tshitupa tshibidi tshia Mukanda wa Nzambi, diakakosolodibua mu bitupa bia mvesa mitshintshika ya kubala ku dituku ku dituku, mikale ne diunvuija dikese. Diunvuija ditudi nadi mu bianza edi, didi tshitupa tshia mudimu wa mikanda itanu (ya kubala kua diyi dia Nzambi mu bidimu bitanu). Tshikebelu tshia mudimu eu tshidi mu mukanda eu mu Français.

Katubangi kubala mu mudimu eu, katuyi banji kulomba Nzambi bua mei aa ikale ne dikuatshisha mu mitshima yetu.

Kuvuluka :

(mv. 4-9 = mvesa 4 ku 9)

(mv. 4, 9 = mvesa 4 ne 9)

(Heb. 1. 1, 2 = Hebelo shapita 1 mvesa 1 ne 2)

Table des matières

Luka 1. 1-17.....	118
Luka 1. 18-38.....	119
Luka 1. 39-56.....	120
Luka 1. 57-80.....	121
Luka 2. 1-20.....	122
Luka 2. 21-38.....	123
Luka 2. 39-52.....	124
Luka 3. 1-14.....	125
Luka 3. 15-38.....	126
Luka 4. 1-15.....	127
Luka 4. 16-30.....	128
Luka 4. 31-44.....	129
Luka 5. 1-11.....	130
Luka 5. 12-26.....	131
Luka 5. 27-39.....	132
Luka 6. 1-19.....	133
Luka 6. 20-38.....	134
Luka 6. 39-49.....	135
Luka 7. 1-17.....	136
Luka 7. 18-35.....	137
Luka 7. 36-50.....	138
Luka 8. 1-15.....	139
Luka 8. 16-25.....	140

Luka 8. 26-39.....	141
Luka 8. 40-56.....	142
Luka 9. 1-17.....	143
Luka 9. 18-36.....	144
Luka 9. 37-56.....	145
Luka 9. 57-62 ; 10. 1-9	146
Luka 10. 10-24.....	147
Luka 10. 25-42.....	148
Luka 11. 1-20.....	149
Luka 11. 21-36.....	150
Luka 11. 37-54.....	151
Luka 12. 1-12.....	152
Luka 12. 13-31.....	153
Luka 12. 32-48.	154
Luka 12. 49-59 ; 13. 1-5	155
Luka 13. 6-21.....	156
Luka 13. 22-35.....	157
Luka 14. 1-14.....	158
Luka 14. 15-35.....	159
Luka 15. 1-10.....	160
Luka 15. 11-32.....	161
Luka 16. 1-13.....	162
Luka 16. 14-31.....	163
Luka 17. 1-19.....	164

Luka 17. 20-37.....	165
Luka 18. 1-17.....	166
Luka 18. 18-34.....	167
Luka 18. 35-43 ; 19. 1-10	168
Luka 19. 11-28.....	169
Luka 19. 29-48.....	170
Luka 20. 1-18.....	171
Luka 20. 19-40.....	172
Luka 20. 41-47 ; 21. 1-9	173
Luka 21. 10-24.....	174
Luka 21. 25-38.....	175
Luka 22. 1-23.....	176
Luka 22. 24-38.....	177
Luka 22. 39-53.....	178
Luka 22. 54-71.....	179
Luka 23. 1-12.....	180
Luka 23. 13-32.....	181
Luka 23. 33-49.....	182
Luka 23. 50-56 ; 24. 1-12	183
Luka 24. 13-35.....	184
Luka 24. 36-53.....	185

Luka 1. 1-17

Lumu luimpe lua Luka, , tudi mua kuamba ne, ludi lutamba kusemeja Mukelenge wetu Yesu Kilisto pabuipi netu. Bualu bua ludi lutamba kutuleja Mukelenge Yesu mu **buntu buandi bpuangane**. Nzambi wakasungula munganga Luka, munangibue, muena mudimu ne mukuatshishanganyi wa lulamatu tô ne ku ndekelu (Kol. 4. 14 ; 2 Tim. 4. 11) bua kutuleja dibuluibua edi. Lumu luimpe elu, ludi lumueneka bu bualu bulondangane ¹ bufundila muntu mukuabu Théophile (yeye udi munange Nzambi).

Tshiena bualu tshiende mu lumu luimpe elu, tshidi bua kutunvuija mushindu kayi wakaluata Yesu mubidi wetu wa bantu ne kubuela mu buloba ebu. Bulelela, wakadi mua kubuela mu buloba ebu bu muntu mukole. Kadi wakasua kuikala matuku a moyo onso pa buloba mufuanangane netu kubanga ku diledibua diandi tô ne ku lufu luandi, kadi misangu yonso ngikadilu wende yeye wakadi bua butumbi bua Tatu.

Ku mbangilu kua lumu elu luimpe tudi tumona Zakaya, muakuidi muakane, ukumbaja mudimu mu ntepelo. Mukuatshibue ne bowa bunene, mu muaba eu muimpe, udi udimona ne kena nkayende kabidi nansha. Muanjelo udi mushikame ku luseke lua tshioshelu tshia manananshi ; mulue ne diyi dia kudi Nzambi bua kumuambila : Zakaya ne Elizabeth, nebangante dipa dia kulela muana. Neikale mujidibue kudi Nzambi kubanga ku kuledibua kuandi, kabidi neikale muprofete munene, mutumibue bua kulongolola Isalele bua kulua kua Mashiya (fuanyikija ku mv. 17 ne Malaki 4. 5, 6).

1. Bualu bulondangane : exposé.

Luka 1. 18-38

Kumpala kua « milayi mimpe ei » mutshima wa Zakaya udi ushala anu ne mpata munda muawu. Kutangila, kayena ne diandamuna dia ku milombu yende anyi ? (mv. 13). Nansha tuetu kabidi, ngikadilu wa mushindu eu utu utuluila, bua kupanga kuindila kudi Mukelenge tshituakamana kumulomba. Bu diandamuna ku dikonka « nemanye bualu ebu munyi... ? », mutumibue wa mudiulu udi ubulula dina diandi : **Gabaliele didi diunvuija ne Nzambi udi ne Bukole**. Eyo, dî diandi nedikumbane nansha bikala menji a Zakaya akadi mua kuitaba malu aa, adi alubakana ne mpata munda muende. Yeye eu, udi ushala kamama tô ne pa ledibua muana, Elizabeta mukajende yeye, udi mukumbanyina kupeshibua ngasa, ngasa wa Nzambi, neadisokoke ne kanemu bua mesu a bantu kayikadi kudiye.

Pashishe muanjelo Gabaliele udi mupeshibua kabidi mudimu mukuabu wa pa buawu : wa kuambila Malia, mukaji utshidi kamama wa mu Isalele ne, neikale mamuende wa Musungidi. Bualu buimpe butambe, ne bipeta biabu kabiena ne ndekelu !

Tudi tunvua bunene bua dipampakana ne dilubakana bidi bikuata nsokaji eu. Kadi Malia udi witabuja ne ukokela ku disua dia Nzambi : « ka meme mupika wa Nfumu eu... » (mv. 38).

Bua bualu bua Yone muanjelo wakamba ne : « neikale munene **kumpala kua Mukelenge** » (mv. 15) kadi bualu bua Yesu udi wamba ne : « neikale munene ne neabikidibue ne Muana wa Udi Mutambe Bunene wa mu diulu... Muana wa Nzambi » (mv. 32, 35).

Luka 1. 39-56

Musakibue bua kuabanyangana lumu luimpe elu lua disanka ne mukuabu mukaji udi muanjelo ufuma kumuambila, Maliya udi wenza luendu mutangile kudi muan'abu Elisabete. Muyuki kayi wakenzeka pankatshi pa bakaji aba babidi ! Badi bakumbaja mei adi mafunda mu Malaki 3. 16 : pashishe bakadi batshina Yepowa bakasombeshangana (kuyukila muntu ne muntu). Tshiena bualu tshiabu tshidi, butumbi bua Nzambi, dikumbana dia milayi yende, masanka mapebua ku ditabuja. Tudu petu **tusombeshanga ne mei** a mushindu eu patudi tusambakana mu bana ba Nzambi anyi ?

Elisabete udi wela dî ne : « Disanka didi **kudi udi witabuja...** » ne Maliya udi ukudimuna dî ne « mutshima wanyi wakitamba kusanka mu Nzambi **musungidi wanyi...** » (mv. 47). Ebi bidi bijadika ne, Malia kakasungidibua ku bualu bukuabu nansha anu ku ditabuja. Bu muntu mubi, wakadi ukengela bu bantu bonso Musungidi walua kuledibua kudiye. Udi ukumbaja kabidi ne : « Yeye wakatangila bupuekele bua mukaji mupika wandi » (mv. 48). Nansha bikala Nzambi umupesha butumbi bua pa buabu, Malia udi ushala anu pa muaba wende kumpala kuende. Wakadi wela meshi kayi bualu bua dikukuila didi bantu bamupesha mu buena Kilisto lelu eu ?

« Wakapingaja babanji bianza bitupu ». Nzambi udi upingaja bianza bitupu anu badi bûjibua ntente ne didimanya. Tangilayi mushindu kayi udi musambu muimpe wa Malia ufuanangana ne wa Anna (1 Sam. 2).

Luka 1. 57-80

Elisabete udi ulela eu walua kuikala muprofete wa udi Mutambe Bunene wa mu diulu (mv. 76). Bena mutumba ne bana babu badi basanka nandi. Tangilayi disanka didi diuwule ntente mu shapitre eu (shap. 1. 14, 44, 47, 58 ; 2. 10). Ke tshikondo tshia Zakaya kuleja ditabuja diandi pa kujadika dina dimpe dia muana (**Yone** udi unvuija ne **buipe bua Yepowa**). Padib'adi ludimi luandi luakajikuka bua kubanga kuakula, ne mei andi a kumudilu adi bua kutumbisha ne kusakidila Nzambi. Mûjibua ntente ne Nyuma muimpe, udi utumbisha bupikudi bunene bualua Yepowa kukumbaja bua buimpe bua tshisamba tshiandi. Mushindu kayi utudi mua kubandisha petu wetu musambu kudiye kulu ! Ku dilua dia Kilisto ne ku lufu luandi ku mutshi mutshiamakane, Nzambi wakatupikula ke kudi muena lukuna wa pa bulob'apa (bu bena Isalele), kadi ku bupika bua Satana. Bamane kupikudibua nunku, diakalengele dietu kadiena dia **kukuatshila Mukelenge mudimu** « kakui ditshina, mu tshijila ne buakane kumpala kuende matuku etu onso » (mv. 74, 75) anyi ?

Zakaya udi ukumbaja ne « Patshiatshia ² pa mu diulu pa kulu pakulua kutudi ». Mu tshikondo tshia Yehezekele, butumbi buakamana kuya kudi diba dibanda (Orient). Bualu busokoka bunene bua dikukuila, butumbi ebu bua Nzambi budi bupingana bua kutangila bantu batekete ne bakengi (mv. 79). Musangu eu ke bu ditutu nansha, kadi mu ngikadilu mupuekele wa muana mukese.

2. Patshiatshia : l'Orient.

Luka 2. 1-20

Kayi mudimanye Mukelenge Auguste udi umue wa ku badi Nzambi mulongolola bua kukumbaja nabu menji ende matambe buimpe. menji aa masokoka kudi bantu bonso, Yosefe ne Malia badi baya mu Beteleheme, kuaka ke kudi Mukelenge Yesu uledibua. Kadi, ndibuela kayi didi Muana wa Nzambi ubuela pa buloba ! Mutangilayi udi muladika mu tshidilu tshia nyama bualu bua mu nzubu wa tshilala benyi kamuakadi muaba ! Dilua diandi didi ditatshisha ba pa buloba. Mitshima bungi munyi idi ifuanangana ne nzubu eu wa tshilala benyi : kamuyi muaba bua Mukelenge Yesu.

Ke bantu banene, kadi bantu bapuekele balami ba mikoko mu mpata, badibu bambila lumu luimpe elu : « bakunulelela Musungidi » ; udi muledibue bua bualu buabu ne **buetu** kabidi. Bikala buloba kabuyi butumbisha bua diledibua dia Musungidi, diulu dijima didi ditumbisha bualu ebu bunene busokoka : « Nzambi wakamueneshibua mu mubidi wa muntu... Wakamueneka kudi banjelo » (1 Tim. 3. 16). Bobo aba badi bapesha Nzambi butumbi mu mitshima yabu mimpe, bamba bua ditalala pa buloba kudi bantu badi basankisha Nzambi (fuany. Nsum. 8. 31). Bualu bua bilejelu biakabambilabu, balami ba mikoko badi basangana Muana Mukese. Badi bamanyisha tshidibu bumuka ku dimona ne ku diunvua ne ku luabu luseke badi bapesha Nzambi butumbi (mv. 20). Tusangishe dietu disakidila ne dietu ditumbisha ku diabu.

Luka 2. 21-38

Ku bualu bua Muana eu, badi bakumbaja bionso bia kafunda mukeshi wa **Mukelenge**. (Dina edi dia **Mukelenge** didi diambulula misangu inayi mu mv. 22-24 bu bua kujadika bukokeshi bua Nzambi kudi Muana eu, ne dikumbana dia disua dia Nzambi kubangila anu mu kalalu ka kuledibua kuende). Mulambu mufila mu ntempelo udi unvuija bupele bua Yosefe ne Malia (bala Lew. 12. 8). Ne musangu eu kabidi, ke nkudi bakuidi banene ba mu ntempelo kudibu balambula **Mupikudi wa Isalele**, kadi nkudi Banunu bapuangane ne ba bupuekele : Shimeona ne Anna. Badi ne mena kayi a butumbi kudi diakalengele dia kukumbaja mudimu eu dibapebua ? **Anu bualu bua bakadi bamuindila !**

Nyuma udi ulombola Shimeona mu ntempelo, umuleja eu udi « **busambi** kudi Isalele » (mv. 25), **lupandu** lua Nzambi, **munya** wa ba bisamba bia bende ne **butumbi** bua bantu. Udi umona ne mesu ende, wambula mu maboko andi muana eu mukese udi bionso ebi (busambi, munya ne butumbi) ku ditabuja. Udi usakidila Nzambi, pashishe udi wamba ne, Yesu neikale dibue dia Tshilenduishi bua kusokola mitshima (Yesh. 8. 14). Udi kabidi nunku ne lelu eu.

Ku luandi luseke Anna, mukaji wa kutendelela ne mumanyishi wa lulamatu, udi udibumbakaja mu ditumbisha edi. Kayi umuka mu ntempelo, udi ukumbaja mv. 4 wa Mis. 84. Kundekelu, ku bia bungi bidi mu mutshima wende, udi **wakula bua bualu buandi**, ne mu mushindi eu, tshilejelu tshia mushindu kayi tshidiye ufila kutudi !

Luka 2. 39-52

Tshitupa etshi tshidi ne mushinga wa pa बातशी ; tshidi nunku tshimuenenu tshidi Nzambi muanyishe bua kutuleja buana ne bunsonga bia Mukelenge wetu Yesu. Tudi apa kabidi, nangananga bua kudi bana ne bansonga yeye udi Tshilejelu **tshitamba buimpe** tshia bobo kulonda.

Udi mu diunvuangana dimpe ne Tatu wende, « malu » andi adi ne muaba wa kumpala kudiye. Udi mu diunvuangana kabidi ne bayishi ba mu Ntempelo : Muikale ne lungenyi kubapita bobu, kadi kena ubalongesha, udi ubela makonka ne ubateleja, ke ngikadilu udi ukumbanangana ne bidimu biende. Mupuangane kabidi mu ngikadilu wende ne **baledi** bandi : **wakadi mubakokele**, bu mudi mv. 51 ujadika, bionso ebi anu bua kabambi nansha mu mpukapuka ne wakapanga ditumikila. Yeye wakadi mumanye bimpe bukokeshi buandi bua **Muana wa Nzambi**, wakadianjila kudipuekesha bua ditumikila kubanga ku buana buende mu nzubu wa baledi bandi.

Tuakule bua ntema mikole ya muana Yesu mu ntempelo ne mushinga wa mifundu ya Nzambi ku muyo wende mu buana buandi. Kakuena tshintu nansha tshimue mu musoko eu muimpe wa Yelushalema, tshiakamanya mua kukoka ntema yandi, mu diendakana diende misangu mikuabu dia kumpala mu musoko eu. Mushinga kayi utudi petu tupesha dikala dia Mukelenge munkatshi muetu ne ku dilongesha diandi ?

Luka 3. 1-14

Nshila yakale, yakadi nangananga mibi, nunku biakadi bikengela bua kuyilongolola ne kuyilandakaja misangu yonso yakadi tshisumbu tshia muntu munene ne bualu bua kupita. Mu tshinfuanyi, ke mudimu udi Yone Mubatiji wenza. Mutumibue bua kulongolola dilua dia Masiya, udi udimusha bena Yuda ne, kuikala kuabu kua ndelanganyi ya Abalahama, kakuena kubapandisha ku **tshiji** nansha. Tshidi Nzambi ubalomba, **ndikudimuna dia mitshima** dilondakaja ne mamuma malelela. Eyo, dikudimuna dia mutshima anyi tshiji, edi ke disungula didi dishila Isalele ne muntu yonso kabidi. Bantu ba bisumbu bishilashilangane badi balue kudi Yone, batonda muntu ne muntu ne yeye udi ne bualu bua kudi Nzambi bua kuambila muntu ne muntu. Mushindu eu Dî dia Nzambi didi diandamuna mu ngikadilu yonso ne mu bitupa bionso.

Kundekelu badi balua kudi Yone, mbaluanganyi ba nvita « basalayi ». Bobo aba bakadi belangana meji ne, nebabafunde mu mulongo wa biluulu bia nvita ya Mashiya, bua kupikula ku bupika bua bena Lomo. Diandamuna dia Yone diakamanya mua kubakemesha (mv. 14). Katuedi meshi ne Mukelenge udi netu bualu bua kukumbaja malu ende makole. Tshidiye windila kutudi tshidi anu bumanyishi bulelela, bua lutulu ne bua disanka mu malu onso adi atukuata (1 Kol. 7. 24).

Luka 3. 15-38

Yone udi mumane kusengelela ne kuamba lumu luimpe³ kudi bantu (mv. 18). Mumanyishi wa lulamatu, udi muambile bantu bua Kilisto ne bua bukole buandi, kunyima kua bumanyishi buende udi wedibua mu lukanu, mudimu wende mujike. Ntshilejelu kayi buimpe tshidiye kutudi, tuetu badi basue kukuatshila Mukelenge mudimu ! Kabiena ku bukole buetu bua kukudimuisha mutshima wa muntu wa mushindu onso nansha. Kadi nsombelu wetu ne mei etu adi bua **kulongolola** badi batumanya bua kuakidilabu Mukelenge Yesu. Kabiena bikumbane anu bua kubikila bantu ku dikudimuna dia mutshima : kadi bidi bikengela kuamba bua Musungidi. Nunku Yesu udi ulupuka. Mu ngasa udi wangata muaba, muaba ne bantu bandi, kubanga ku dikasa diabu dia njila muimpe. Udi ubatijibua, udi utendelela Nzambi (aa mmeyi adi Luka nkayende mufunde), ne diandamuna dia Nzambi, Nyuma Muimpe udi upueka pa mutu pende. Anu pa diba adi diyi dia Tatu didi diunvuika mu diulu dimuambila anu Yeye (mu Matayo 3. 17, dī edi didi bua bakadi bunguile) diamba ne : « **udi**, muan’anyi munanga ; **wewe udi** unsakisha ». Tuetu petu tudi mua kusangana disanka dietu dinene munda muende !

Kulondolola kua ndelanganyi ya Yesu mu Luka kudi kubangila kudi Adama ne kudi Nzambi, bijadika nunku ngikadilu wende wa **Muana wa Muntu** ne muana wa Nzambi kabidi. Matayo 1. 1-17 wakadi umujadika bu Muana wa Davidi ne wa Abalahama, mupianyi wa milayi yonso ya Nzambi kudi Isalele.

3. kuamba lumu luimpe : évangélisé.

Luka 4. 1-15

Diteyibua dia Mukelenge didi dienseka mu tshipela, muaba eu wakavudija Isalele ditontolola diandi ne nkuka ya mubidi (Mis. 106. 14). Diteta dia kumudilu dia muena lukuna, didi mushindu wa kumudilu udi Yesu ukuata nadi mudimu bua kuvulujija bualu ebu bua mushinga munene : Muntu udi ne **mutshima** udi ne bualu ne biakudia, biakudia ebi bidi Dî dia Nzambi didi muntu wa munda ne bualu bua kudia.

Pashishe kudi muntu'eu mupuangane ne mutumikidi, Satana udi umupesha makokeshi onso a pa buloba ne matumbi au. Bantu bunyi munyi bakapana mitshima yabu ku bidi ne mushinga mukese ! Buloba budi tshimue tshia ku mampianyi a Mukelenge wetu Yesu Kilisto. Kadi, nansha bikalabi bua buloba bujima anyi bua diampa dimua, Kilisto kakitabuja bua kuangata bikalabi kakui ku tshianza tshia Nzambi (Mis. 2. 8).

Pashishe Satana udi umuteya bua musangu muibidi : « **ne** udi Muana wa Nzambi... » (mv. 3, 9), bu nansha bualu buakadi bua kuleja. Mushindu eu, biakadi kuela mpata ku biakadi Tatu ufuma ku diakula bua bualu buandi (shap. 3. 22) kuamba mushindu mukuabu ne **kuteta Nzambi**.

Yesu kavua mua kuikala tshilejelu buetu bu yeye mutshimune Sataka ku bukole bua **bunzambi** nansha. Kadi udi utshimuna ne biluilu bidi bitekela **muntu : dikokela dionso kudi** Nzambi **ditumikila** dionso ku dî diandi ne **ditekemena** didi kadî difubidila dia milayi yandi.

Luka 4. 16-30

Tudi tumona mbangilu wa mudimu wa Mukelenge mu Nazeleta, muakakoleshibuaye. Bumannishi buetu budi ne bua kubanga mu nzubu, ne ku mesu kua bantu badi batunyunguluke. Tuakadi kuikala ne lukasa lua kuya kutangadija lumu luimpe kudi badi kabayi banji kuitabuja, pamutu pa kubanga kuenza nunku kumpala kua badi batunyunguluka.

Mu nsunangonga, Muyishi munene eu udi ubala mufundu udi umuamba bu mumannishi wa mukenji wa ngasa. Udi wamba bua budishikaminyi bua badi mu nzubu wa bupika (Yesh. 61. 1 ne 42. 7). Bobo balue kuambila bena nzubu wa lukanu bua kubafuila luse anyi kubapatula mu nzubu wa lukanu, tudi mua kuelamenji ne bakuabu badi mua kujinga kushala mu bupika anyi ; ne bakuabu kuamba ne katuvua ne dipila, tuindile bajikikije tshilumbu tshietu ; bakuabu kuamba ne dilekela ne difuila luse edi, kadiena dianyi, ndi mutambe kupila, bakuabu ku ndekelu babenga mukenji eu wa ngasa anyi ? Ngikadilu mupote, wa mpukapuka... ne udi munkatshi mua badi babenga lupandu. Kadi bapika ba bungu ba Satana badi bangata ne disanka bupikudi bufila. Udi mufuanangane ne muena lukanu kayi wa ku buonso aba ? Kutangila ! ndekelu wa kanyinganyinga wa tshitupa tshia mifundu etshi udi utuleja mushindu kayi udi bena Nazeleta, tshinfuanyi tshia tshisamba tshionso, bakidile « mikeshi mimpe ei ».

Luka 4. 31-44

Muipatshibue kudi bena Nazeleta, Yesu udi utungunuka ne mudimu wende mu Kapenuna. Udi ulongesha ne wondapa ne bukokeshi bonso buakadi kabuyi mua **kukemesha** bantu (mv. 32, 36) bu bobo bamumanye bu Muana wa Nzambi. Kutangila, ba demona kabena badishima nansha bu mudi Yakobo ufunda 2. 19, badi bitabuja ne Nzambi udiku, ne bazakala. Ne pakadi Mukelenge pa buloba, mudimu wabo munene wakadi wa kupumbisha wa Mukelenge. Yeye eu wakadi usambakana ne nyuma ya bukoya tô ne mu nsunangonga, kadi kakadi witabuja bua yoyo ifile bubanyishi buandi, nansha bikalabu bumanyishi buimpe.

Mv. 38, 39 idi itulondela diondapibua dia mamu'ende ne Petelo (Simona). Yesu udi weyemena pa udi usama, bualu bua kena utukuatshisha mu malu etu makole padiye kule netu nansha. Mushindu kayi udi mukaji eu wenza ne diondapibua diende. Mu mushindu udi utulogesha buonso buetu : « pa dib'adi... wakamukuatshila mudimu ».

Muenyi mu buloba ebu, Mukelenge kakadi muenyi ku ntatu yende ne makenga nansha. Tudi tumona ne dilolo kadiakadi dikosa mudimu wende mukole nansha, ne kubanga mu dinda, wakadi anu pabuipi bua kuubanga bualu bua wakadi uya ku luseke **nkayende** bua kutendelela **Nzambi**. Kadi ditumikila edi, kabena mua kudimanya kudi bisumbu bia bantu bidi bisue kumulama.

Luka 5. 1-11

Edi didi disolo dia bualu bua diloba dia tshishima... ne dia bualu bua mushinga munene wa : **dikudimuna dia mutshima dia Simona**. Tshidiye wenza ntshinyi padi Mukelenge ulongesha bisumbu bia bantu pabuipe nende ? Udi usukula tupamba tuandi tuakadi ne bukoya bua ku mudimu uvua kauyi mupatule difutu wa butuku bushale. Udi umulomba bua kumuambula mu buatu buandi asemene nende pa mayi a dijiba amanye mua kuambila bisumbu bia bantu bakadi bunguila ku mukuna dî... ne kuambila kabidi muntu mukuabu wakadi ku luseke luende. Pashishe Mukelenge udi wakula mushindu mukuabu kudi Petelo ne kudi balunda bandi ba mudimu. Udi uuja tupamba ne minyinyi ya mu mayi udileja nunku bu mukokeshi wa bionso bidi bimueneka ⁴ Yeye udi ufundila ne mishipa ya mu mayi diyi bilondeshele Mis. 8. 6, 8 ne udi mua kuenza bionso muaba udi muntu upangila.

Mukuatshibua ne ditshina, mutuishibua bua bubu ku mpala kua Mukelenge, Simona udi upona panshi ku binu bia Yesu, wela dî dikole ne : « umuka kundi... ». Kadi mbua kumuka kudiye, budi Musungidi mûjibue ntente ne dinanga mulue bua **kukeba** muntu mubi anyi ? Luka udi nkayende bua kutuambila disambakana dia Mukelenge ne muyidi wende Petelo. Mu mukanda wa Bienzedi neatuleje muyidi eu mulue bu tshilembi tshia **bantu**, anu musangu umua « ukuata » bantu binunu bisatu (Bienz. 2. 41).

4. Bionso bidi bimueneka : univers.

Luka 5. 12-26

Muena kaneke mukuabu udi ulua kudi Yesu udi mumanye **bukole buandi**. Udi mondapibue ku disua dia **dinanga** diandi.

Mv. 16 udi utubuluila kabidi bualu busokoka bua muntu'eu mpuangane : **tshibidilu tshiende tshia kutendelela**. Bpuangane bua muntu budi mu dikumbaja dia **ditumikila** dionso kudi Nzambi ne ditumikila edi didi dipeta bukole mu **ditendelela**. Ke bualu kayi Luka yeye udi uleja misangu yonso Tshilejelu tshietu tshinene mu ngikadilu eu wa disanka (Shap. 3. 21 ; 5. 16 ; 6. 12 ; 9. 18, 29 ; 11. 1 ; 22. 32, 44).

Mpidieu tudi kumpala kua lukunukunu lunene lukumbaja kudi bantu kampanda bua kufikisha muena kaneke kumpala kua Mukelenge Yesu. Lukunukunu ne ditabuja dia mushindu eu bimanye bietu mua kutukankamika ! Tudi petu mua **kutuadila Mukelenge** (ku ditendelela) badi dikudimuna diabu dia mutshima dikale ne mushinga ku mesu etu, misangu mikuabu kubabikila bua kuya nabu mu muaba wakalayaye bua kuikalaku ne bantu bandi.

Mu shapitre ei 4 ne 5, **bubi** budi buakudibua mishindu mishilashilangane : Bu **bukole bua Satana** munda mua muntu wakadi ne nyuma mibi munda muende (shap. 4. 33, 41) ; mu mushindu wa **bukoya**, kudi muena Nsudi ; kundekelu bu ngikadilu wa **lufu** kumpala kua Nzambi (muena kaneke). Yesu wakalua kujikija malu onso aa asatu : udi eu **upikula**, udi **ulengeja** ne udi ukolesha muntu bitupa bia mubidi bua mudimu wa Nzambi.

Luka 5. 27-39

Lewi (anyi Matayo : Matayo 9. 9), udi ku mudimu wandi, diba didi dī dia Yesu dimubikila. Udi Ushiya bionso, ujuka ne umulonda. Pashishe udi wakidila Mukelenge mu nzubu muende puopamue ne balunda bandi ba ku mudimu wandi wa kale bua kupapesha mushindu wa kusambakane ne Mukelenge wende mupiamupia. (Dibikila dietu petu dia balunda dikale ne kipatshila !) Ba Publikano bakadi basangisha bitadi, bakadi bapetudibua kudi bena Yuda bakuabu bualu bua bakadi badivuija babanji pa mubidi wabu ne muntu ne muntu wakadi wangata bintu ku mutshi wa tshikokedi anyi bupika bua bena lomo. Ke bualu kayi ba falese ne bafundi bakadi banyingalala pakadibu bamona Yesu ne bayidi bandi basonbe ne bantu bapambuke aba. Mushindu kayi udi bantu badilongolole bua kutapuluka ne bantu babi pamutu pa kutapuluka ne **bubi** ! Ku diandamuna dia ku manunganyi aa, Yesu udi udibuluila bu nganga buka munene wa mitshima. Bia mumue bu mudi munganga kayi uya kudi badi kabayi basama (anyi badi badimanye nunku), Mukelenge udi ne bua kondopa anu aba badi bamanya dipila diabu.

Pashishe bafalese ne bafundi badi bajula tshiena bualu tshia **kujila kua biakudia**. Yesu udi ubandamuna ne tshilejelu etshi tshia kanyinganyinga, katshiakadi tshikumbane mu tshikondo tshiakadi yeye, Mubaki wa mukaji utshiena munkatshi muabu. Buena kuamba ne, bupika bua mikeshi ne bua mei ne mikandu kabuena bupetangana ne budishikaminyi ne disanka didi ngasa mututuadile (mv. 36, 37).

Luka 6. 1-19

Mukelenge Yesu wakalua bua kubueja bulongolodi bukuabu bua malu bupiabupia. Kadi Isalele wakadi usangana bulongolodi bua kale bua mikenji buimpe (fuany. Ku shap. 5. 39). Muntu udi anu mushindu eu, udi musue mikenji bualu bua udi musue kuditumbisha nayi payikumbajaye nansha bikese, pamutu pa ngasa bualu bua udi umubala muntu mujimine. Bua bualu ebu bena Yuda bakadi bakuate bikole bualu bua dituku dia **sabatu**, Ne Mukelenge udi ufila kudi bafalesa malongsha abidi : dia kumpala diangata mu mifundu ya tshijila ne muanda wa bena Isalele (mv. 3, 4) ; dikuabu ku tshilejelu tshiende nkayende tshia dinanga (mv. 9, 10). Bobo badi anu ne bualu bumue moyo wabu : kuya mu tshifufu bua kumushipa !

Pashishe Mukelenge udi usungula bapostolo bandi, kadi kumpala kua kubasungula nunku, udi utendelela butuku bujima. Mushinga kayi wakadi n'au disungula edi bua mudimu wakadi ulua kukumbajibua kunyima ! Mukelenge wakadi mumanye **ngikadilu wa tshiledibua** wa bayidi bandi bonso, tshionso tshiakadi muyidi yonso mua **kupepeta** ne bua **kulekela...** wakadi mubamanye kadi wakadi mubanange bu mudiye mukumanye ne mukunange (Yone 10. 14, 27).

Ne pashishe, bua eu udi mumanye bionso, biakadi bikengela asungula muena mpala ibidi **Yudasa** ! Kadi apa kabidi dikokela diandi dipuangane didi ditshimuna. Yesu wakaluila bua kushikisha mifundu.

Luka 6. 20-38

Misangu bungi munyi itudi tudisangana ne, malongesha a Muyishi adi atutuisha. Tualekele bua abuele bimpe mu mioyo yetu ne nangananga **tuateke mu tshienzedi** ! Mei andi a bungi adi asanganyibua mu Matayo shap 5-7 : Kadi apa adi bua kudi muntu pa nkayende. Kabiena ne « **badi ne...** badi ne disanka » kadi badi bakula ne « **nuenu** badi ne... nudi ne disanka »

Mv. 31 udi ufila tshikoso tshia misengelelu idi miakudibue kudi « nuenu badi bunvua » (mv. 27) : « Nuenzele bantu momumue munudi basue bua banuenzele » (mv. 31). Bakuetu bakadi mua kupeta malu mimpe kutudi bu tuetu tutumikila ku dī edi ! (S. Prod'hom)

Mishindu yonso ya ngikadilu ei idi mienyi ku ngikadilu wetu wa diditambisha wa lukuka ne wa dipanga lutulu. Mukelenge udi utuleja ne idi ngikadilu ya Nzambi nkayende ne idi itumanyisha patudi tuyikumbaja ne tudi bana ba Tatu udi mu diulu... patutshidi pa bulob'apa (mv. 35 ndekelu ne 36). Katuakuikala ne bualu bua kuyileja mu diulu, bualu kuaka katuakuikala ne muena lukuna wa kunanga nansha, nansha malu mabi a kutantamena, nansha makennga a kusambibua. Dibanza dietu ne diakalengele dietu mbua kufuanangana ne Yesu apa pa buloba, bua kuleja lutulu, dinanga, ku dipuekesha, ne ditantamana dia udi Tshilejelu tshietu tshipuangane « yeye, pakamupendabu, kakabapenda, ne pakamukanyin'abu kakabakanyina... » (1 Pet. 2. 21, 23).

Luka 6. 39-49

Bikala nansha kantu kakese kajike mu lumuenu lua Microscope (tshiamu tshia kujingulula tuishi mu mubidi wa muntu), kabena mua kumona kupitshila ku lumuenu elu tshintu munda mua tshiamu etshi nansha. Bualu bua kukema, buetu tuetu, kudi dishilangana ! Bikale ne mukamba wa mutshi mu disu, tudi basue kutangila kasonsa kakese kadi mu disu dia mukuabu.

Mu mv. 46, Yesu udi wela lukonko kudi bantu bonso, ludi ne bua kutuelesha menji : « Buatshinyi nudi numbikila Mukelenge, ne kanuyi nuenza bindi ngamba ? » Katutu tutela dina dia Mukelenge ne lukasa lonso ne katuyi bamanye tshidibi biunvuija, mu kutendelela kuetu anyi ? Katuena ne bukokeshi bua kumubikila nunku, bituikala katuyi ne badilongolole misangu yonso bua kuenza **disua diandi** (1 Yone 2. 4). Bana ba bungu badi ne baledi bena Kilisto, bakitabuja ku ngasa Yesu Kilisto bu **Musungidi** wabu ; Kadi, bikalabu kabayi bajingulule bukokeshi buandi bu **Mukelenge**, tudi mua kuamba ne bakamana kukudimuka bua kutangila kudiye anyi ? Buena kilisto bulelela kabuena bua kuikala ne muoyo bua bualu buetu nkayetu nansha, kadi bua kuikala n'au bua yeye wakafua bua bualu buetu, bua kumukuatshila mudimu ne kumuindila (1 Tesal. 1. 9, 10 ; 2 Kol. 5. 15).

Kuibaka ditekemena dietu mu malu a pa buloba, nkuya ku nshila wa kabutu kanene (mv. 49). Eyo, Tuye kudi Yesu, tuteleje mei ende **ne tuateke mu tshienzedi** (mv. 47).

Luka 7. 1-17

Menji kayi a mushinga atudi tusangana kudi kamanda ka masalayi ka mu kapenuna aka : dinanga dinene bua mupika wa patupu, – dikuatshisha ne bintu kudi Isalele ; kudipuekesha (« ntshiena bianyi muakane... ») bu mudiye wamba nkayende ; fuany. Ne (mv. 4), ngikadilu wa bukokeshi ne wa kuenza, mupeta mu mudimu wa busalayi (mv. 8) ! Kadi ke ngikadilu ei ya nsombelu idi Mukelenge wangisha nansha ; **nditabuja** dia muenyi eu, Yesu udi uditela mu tshilejelu. Ditabuja didiku anu ku bualu budidi dieyemena : apa, nku bukole buonso bua Mukelenge. Kumanya kua tshintu mu bunene buatshi pavulanganaku, ditabuja padi kabidi, neditambe kudiunda. Kilisto, atambe kudiunda mu mitshima yetu !

Pakadibu basemena pabuipe ne Naîna, Mukelenge ne tshisumbu tshia bantu bakadi baya nende, badi basambakana ne tshisumbu tshikuabu. **Ndijika**, bu mutudi tumona mu misesu (Misambu ya Solomo 12. 5 Ku ndekelu : Ndivuluija dinene ne lufu ludi difutu dia bubi). Kadi yeye eu udi ne kanyinganyinga ka pa bualu, bualu bua udibu baya kujika, udi muana umuepele wa mukaji wa mu lufuila. Luse luakamukuata, Yesu **udi ubanga kusamba** mamu muena muana udi ne mu dikenga. Pashishe udi ulenga ku mushete (momumue muakalengaye muena kanekke mu shap. 5. 13, kayi ukuatshibua ne bukoya ; fuany. ne Nom. 19. 11). Ne monayi, **mufue** eu udi usomba ne ubanga kuakula !

Katupangi kumanya ne **diakula didi Bumanyishi bua kumishiku** budi tshimanyishilu tshikumbane tshia muoyo udi munda muetu (Lom. 10. 9).

Luka 7. 18-35

Kubangila ku nzubu wa lukanu, kuakedibuaye kudi Helode (shap 3. 20), Yone Mubatiji udi utuma kudi bayidi bandi babidi kudi Yesu bua kumukonka ne nyeye anyi mmukuabu. Mu lukonko luandi ludiye wela mudi mumueneka mpata ne diteketa. Wakamana kumanyisha bukelenge, mpindieu nzubu wa lukanu udi umuakidila. Nansha mu tshitupa etshi Mukelenge Yesu udi ukumbana bua kuikala « mukuabu udi ulua ? »

Bantu ba bungi, padibu batangila ngikadilu wa ekelesia katataka, ne ntatu idi bena kuitabuja babungi bapitshila mu matunga a bungi, ne dipetu dia ba pa buloba ku lumu luimpe, badi bafika ku diela mpata ku bukole bua Mukelenge ne ku dikokokeshwa diandi bu Mukelenge. Kadi, dikokeshwa edi kadiakumueneka kumpala kua kuambudibua kua ekelesia nansha ne kua dikumbana kua malu akadianshilabo kuakula mu mei a tshiprofete.

Midimu ya Yesu idi ikumbana bua kuandamuna ku lukonko lua batumibue babidi aba.

Yone wakafila bumanyishi bua Mukelenge. Katataka anu kumpala kua tshisumbu tshiotshimue, Mukelenge udi ufila bumanyishi bua Yone. Ne udi uleja ne kanyinganyinga mushindu wakadi diakidila dia mudimu wa mudianjidi wende ne dia wende kabidi kudi bantu ba « tshikondo etshi » badi batambe kusankishibua (mv. 31). Nansha **disengelela dia Yone** (dibikila diandi dia dikudimuna dia mutshima), nansha **mikeshi mimpe ya Musungidi** yakadi mua kubapesha disanka ne ditumbisha ku mishiku yabu, kayakunvuika ne kudi bisumbu bia bantu anyi kudi bakokeshi babu.

Luka 7. 36-50

Mushilangane bikole ne Lewi musangishi wa mulambu mu shap. 5. mv. 29, mufalesa Simona udi biende ubikila Mukelenge bua kudiaye nende ku mesa mu nzubu muende. Wakadi wela menji misangu mikuabu bua kupeta butumbi ku bualu ebu, kadi didi dilongesha dia kudipuekesha didi Yesu umupesha. Mona mukaji udi mumanyibue wa ngikadilu mubi wa masandi, udi ubuela mu nzubu. Udi upongolola ku makasa a Mukelenge manananshi ne butumbi bonso umowesha ne binsonji biabungi bia kukudimuna kua mutshima. Ke mufalesa Simona, kadi mmukaji eu mubi udi usamba ukankamika mutshima wa Musungidi. Bualu udi mumanya ne udi ne dibanza dinene dia kufuta kumpala kua Nzambi ne udi ulua kudi Yesu mu ngikadi udi ukumbana : wa mutshima munyingalaja ne wa kudipuekesha (Mis. 51. 17). Kumpala kua kuambila mukaji eu dí dinene dia ngasa diakadiye windila, Mukelenge udi ne « bualu bua kuambila » Simona wakajingululaye bualu busokoka buakadi mu mutshima wandi. Misangu mikuabu tudi mua kunvua dina dietu pa mutu pa dia Simona. Mukelenge udi wambila umue ne umue wa kutudi ne « Ndi ne bualu bua kukuambila pebe » : udi udi mv. ikija ne bamue badi kabayi basangane nkoleshelu wa buena kilisto bu wewe, kadi tshidi ne mushinga ku mesu anyi **ndinanga** bua bualu buanyi ne **bipeta** bidi bimpesha.

Tumanye mua kujingulula mushindu onso wakatubuikidilaye bua kutamba kunanga Musungidi wetu !

Luka 8. 1-15

Bayidi ne bakaji bakuabu ba lulamatu bakadi balonda ne « bakuatshisha ne bintu biabu » Mukelenge Yesu. Biakamuenzelabu bobu bidi bilua pa nyima pa biakenzaye bua bualu buabu (mv. 2).

Mv. 4-15 udi ne **Lusumuinu lua mumiaminyi** ne diunvuija dialu. Bintu bisatu bidi bipumbisha buloba bua kuikala ne bufuke : **Nyunyu**, mundidimbi wa **Satana** (mv. 12), **lubuebue**, mundidimbi wa **mutshima** mukole udi kauyi ubuela bualu bonso budi bushindame, kundekelu, **meba**, mundidimbi wa **buloba** ne nkuka, mabanji ne masanka abu onso (mv. 14). Kadi, muaba muimpe wa ku miaba ei, udi ne bualu bua kuanze kuikala buloba bubundulula. Mudimu mukole ! Buloba budi busekena, bukudimuna ne bukudimununa, bua kubueyeja ne buakajibue nunku bua kubueja maminu bua kutolokau. Ke mushindu udi Nzambi wenza (misangu yabungi ku mateta) mu mitshima ya bantu badi bakidila dî.

Kadi mudimu eu kawena wenjibua mu miaba isatu ya kumudilu. Bidi **patupu** bua kusekununa mu **nshila** mudi bantu misangu yonso badiata ne bidi bualu bukole bua kuenza nunku pa lubuebue. Kadi bua **meba**, diambedi dikosa dia bisona didi ne mushinga ne miji ya buloba idi mitambe kubuela mu buloba.

Kunvua kua Dî, kudi ngikadilu udi bitupa bionso bia buloba biangata. **Bua kudilama, ne kukuama mamuma ne lutulu**, udi ngikadilu wa buloba buimpe (mv. 15).

Luka 8. 16-25

Kabiena bua bua kuluila muntu mu meshi bua pamanaye kutemesha muinda, kuwutekaye muinshi mua tshivuadi tshia dima anyi muinshi mua bulalu. « Bana ba munya », **kabingila ketu kakuikala pa bulob'apa**, kadi ka kukekenkasha bimpe mu midima ya pa buloba ebuni ngikadilu ya tshidi munya (mv. 16 ; Mat. 5. 14 ; 1 Pet. 2. 9). – Ku dilua dia mamu wandi ne bana babu Mukelenge udi wakula kabidi bua bualu bua « aba badi bunvua dî dia Nzambi ne baditeka mu tshienzedi » (mv. 21 ; shap. 6. 47). **Anu aba nkayabu**, ke badi mua kukumbanyina malanda a kuikala bana babu.

Tulu tua Yesu mu buatu, tudi tutuleja bu mudiye **muntu** mupungile ku mudimu wandi wa dituku. Kadi anu tshitupa tshipi, disamina dia mavuala ne lupepele, bidi bimumanyisha bu **Nzambi** munene. Bakuatshibue ne bowa bunene bayidi badi bela dî dikole ne : « Eu udi nganyi... ? » Misangu ya bungi tuakunvua dikonka edi (mv. 25 ; shap. 5. 21 ; 7. 49). Agur, musangu mukuabu wakela biende lukonko elu :... « wokusangisha **lupepele** mu bianza biandi bitunya nganyi ? Wakukuta **mayi** mu tshivualu tshiandi nganyi ? » (Nsum. 30. 4). Yeye udi « wambila lupepele ne mavuala bimumvuila » ne ubulula bukole buandi kudi bayidi badi kabayi ne ditabuja udi Muana wa Nzambi mufuki. Bukole buandi ne lelu kabuena bushintuluke nansha. Kadi ditabuja dietu didi mushindu kayi ?

Luka 8. 26-39

Bukole bua bunzambi, buakafila nabu Yesu tshimuenenu ku dibatamija dia mavuala, budi katataka kumpala kua tshinyangu tshinene : etshi tshia Satana. Tshiluilu tshia demon tshiakamana kukuata disua dia muena Gelesa mukuabu muena dikenga. Bakamana kukeba kadi kupangila bua kumutekesha ne nkanu ne milonda, mundidimbi wa **bukole buonso bua bantu bua patupu**, bua kutekesha nkuka. Kusomba kuende kua mu majambu, kuakamana kuleja ne muntu'eu wakadi mukuatshibue kudi nyuma mibi, wakadi mumane kufua mu ngikadilu wende. Wakadi butaka, mbuena kuamba ne mupange bukole bua kusokoka Nzambi ngikadilu wende, elayi menji ngikadilu wa Adama. **Ntshimuenenu kayi**, tshia dipambuka dia menji a bufukibua ! Ne kabidi **ndishintuluka kayi**, padi bupikudi bua Mukelenge bumueneka (bala Efes. 2. 1-6). Bantu ba mu musoko badi ne bualu anu bua kumona dishintuluka dia muntu eu. Badi basangana muntu'eu « musombe, muluate bilulu, muikale ne lungenyi luimpe **ku makasa a Yesu** ». Eyo, mupikudibue udi usangana ditalala ne dikisha anu pabuipi ne Musungidi wandi ; Nzambi udi umuluatshika ne buakane ne umupesha lungenyi bua yeye ku mumanya.

Kutangila ! dimueneka dia nzambi didi dinyingalaja ne disumpakaja bantu ba pa buloba budi bukokeshibua kudi Satana.

Wakadi mukuatshibua ne ba demon munda mumane kondapibua, udi ujinga bua kuya kulonda ne Yesu. (fuany. Filip. 1. 23). Kadi Mukelenge udi umuleja tshipapu tshia yeye kukuata mudimu wandi : Nzubu wandi ne musoko wandi udiye ne bualu bua kumanyisha bionso biakamana Yesu kuenza bua bualu buandi (Mis. 66, 16).

Luka 8. 40-56

Yayilo Mukelenge wa sunangonga muena muana mukaji umuepele wakadi wamba kufua, udi usengelela Yesu bua kubuelaye mu nzubu muende. Kena ne ditabuja bu dinene bu dia Mukelenge wa kamanda ka masalayi lukama nansha wa mu shap. 7 ; bualu bua eu wakadi mumanye ne, **anu dī dimue** dia Mukelenge diakadi mua kondopa nansha kule. Pakadiye uya mu njila, udi mulengibua ku bilulu mu musokoko kudi mukaji wakadi ne disama dia mashi, mukaji eu mumane kujimija bintu biandi kudi ba nganga ba pa buloba, kupanga kupeta londapu. Kadi mumane kondapibua, Mukelenge udi musue kumupesha **bujadiki bua ditalala** : mu mushindu eu, umufikisha bua kufila bumanyishi ku mpala kua bantu.

Wenda uya mu njila ne tatu udi mu kanyinganyinga, Yesu udi ne « mei a muena lungenyi » bua kumukankamika ku dī dimue (mv. 50 ; fuany. shap. 7. 13 ne Yesh. 50. 4). Pashishe bualu bua kukema budi buenzeka. Ku dī dia « Mukelenge wa muoyo » (Bienz. 3. 15), muana mukaji eu udi ubika lukasa. Kadi Yesu udi mumanye mpidieu ne, muana eu udi bualu ne **bia kudia**, ne mu dinanga diandi dinene udi musue bua kumupeshabi. Nunku tudi tumona mu bitupa bionso bibidi, dinanga dia Mukelenge didileja kunyima kua dipikula : Kudi mukaji eu, bua kumujadika mu malanda amue nende, ne kumufikisha bua kumumanyisha patoke ; kudi muana mukaji eu wa Yayilo, bua kumupesha biakudia ne kumukolesha.

Luka 9. 1-17

Mukelenge udi utuma bapostolo bandi. Bukole ne bukokeshi bidiye ubapasha ke tshintu tshimuepele tshidibu bakengela bua mu njila (mv. 3). Mu dipingana diabu, buonso dikumi ne babidi badi ne disanka lukasa bua kumuambila biakenzabu mu luendu luabu (mv. 10 ; fuany. Bienz. 14. 27 mudi Paulo ne Balaba balonda « malu onso akenza **Nzambi n'abu** » ; tangila kabidi ku Bienz. 21. 19 ne 1 Kol. 15. 10). Pashishe Yesu udi ubangata ku luseke ; kadi bisumbu bia bantu bidi bibalonda ne lukasa lonso, mu mushindu wa ne kabiyi bimumonda anyi kayi ne dipungi, udi utungunuka anu ne mudimu wende. Udi ubakidila, ubayisha ne ubondapa.

Kadi bua bayidi bandi bobo, badi basue kupingaja bantu bonso aba, misangu mikuabu bua tubingila bu mudibu bamba mu (mv. 12), anyi bua dijinga diabu dia kupeta dikisha. Kadi Mukelenge wabu, udi ukuatshisha bisumbu bia bantu, popamue udi mulongolole dilongesha bua bantu bandi. Pakamana kumueneka dikepela dia lupetu luabu bua kudishabu bisumbu bionso ebi bia bantu, Yesu udi ukumbaja didisha edi ku bukokeshi buandi. Monayi ne, kuvua kushale anu mampa atanu ne ne mishipa ibidi. Kadi yeye udi wangata mu ngasa wende bikese bitudi tuteka bua bualu buandi, ne udi mumanye mua kubivudija bia bungi. Bukole buandi budi bukumbajibua anu mu butekete bua bapika bandi (2 Kol. 12. 9).

Luka 9. 18-36

Bisumbu bia bantu bidi bibala Yesu bu muprofete, ke bu Kilisto nansha (mv. 19). Ke bualu budi bufikishisha

Mukelenge bua kuakula bua **dimupidia** ne bua njila wa makenga andi, mu njila emu, mudiye ubikila bayidi bandi bua kumulonda. Njila eu udi ulomba bua **kupidia**, ke anu malu nkayawu, kadi bua **kudipidia nkayebe ku disua dionso dia mubidi webe**. Ku malu a pa buloba ne a nkuka yabu, bena kilisto badi **bafue** (Galatiya 6. 14), Kadi badi ne muoyo bua Nzambi udi mudiulu. Buonso badi basue **kusomba mu muoyo** wa pa buloba badi ne lufu lua tshiendelele kumpala kuabu. Tshidi mu njiwu ya disungula dinene, **mmutshima webe** ; udi ne mushinga mutambe wa buloba bujima.

Padiye unzulula bua kuakula bua makenga a nshila wende wa ku mutshi mutshiamakane, Mukelenge bua kukankamika bayidi bandi, udi ubambila kudi nshila eu uya kujika : **mu butumbi nende**. Ne tshiena bualu tshinene tshia muamua mulu ntshinyi ? Lufu lua Mukelenge Yesu. Ke tshidiye wakula ne Mose ne Eliya, kayi mua kubuakula puopamue ne bayidi bandi nansha (mv. 22 ; Matayo 16. 21, 22). Kadi, nansha bamanyishi aba ba mu dipungila dikulukulu bikale ne mushinga munene, badi ne tshia kukupuka kumpala kua butumbi bua « Muana Munangibue ». Mikeshi ne baprofete biakamana kushikila ; katataka Nzambi udi wakula mu Muan'andi. **Tumunvuile !**
(mv. 35 ; Ebel. 1. 2).

Luka 9. 37-56

Kunyima kua butumbi buakamonabu buvua bumuamba anu yeye, Yesu udi usambakena ne bualu bukole. Nsongalume udi mukuatshibue kudi Satana, ne kanyinganyinga kakole kadi naku tatu ende. Dipikula didiye ukumbaja, didi ditumbisha Tatu'ende udi mu diulu (mv. 43).

Kulonda, ndipanga kayi dia mamuma ditudi tusangana kudi bayidi bandi ! Badi balonda eu udi **kudipuekesha** kuende kua budisuile, kumufila ku mutshi mutshiamakane. Anu mu tshikondo tshimue, badi bakeba kumanya nganyi wa mu nkatshi muabu wikala **mutambe bakuabu bunene** ! (mv. 46). Bobo nkayabu badi batete kuipata nyuma ya bukoya mu dina dia Mukelenge – kupangila ! (mv. 40) ; kadi badi bakandika mukuabu bua kipatshi pende nyuma ei mu dina dimue dia Mukelenge (mv. 49 ; fuangikija ku Nomba 11. 26 ku 29). Kundekelu, padi Mukelenge wabu wenda uya mu njila bua kukumbaja mudimu wa lupandu **lua bantu...** ne luabu kabidi, Yakobo ne Yone badi basue kupuekesha kapia ka **tshilumbuluidi** pa bena Samaleya badi bapidia bua kumuitabuja. Tshitu, mukau, lukinu ne menji a kusombuela... ku bionso ebi tudi bamanye nyuma udi wenzeja mioyo yetu (mv. 55).

Yesu udi ulongolola bua kuenza luendu luende lua ndekelu mu Yelushalema, mu mane kumanya bionso bia muluilaku, kadi ne mutshima musuika. Udi uya mpala **mutangidijaku** (mv. 51). Musungidi wetu munen, kakutshinguluka mu kipatshila kakajadika dinanga diandi.

Luka 9. 57-62 ; 10. 1-9

Bidi bipepele bua kuamba ne lukasa ne Mukelenge nenkulonde konso ku waya (mv. 57). Kadi Yesu kena musokoke tshidi tshikumbanyina dipangadika edi dia kumulonda (tang. mv. 23). Kutangila mapumbisha abungi kaena mu njila eu, kadi adi mu **muoyo wetu** ; ne bua kutuambulusha bua kumanya mine mapumbisha aa, Mukelenge udi uvulujia bitupa biau bisokoka. Kunanga kua kuikala mu miaba mimpe (mv. 58), Bualu buonso budi butukumbanyina, dinanga dia ba mu meku etu anyi tshibidilu (mv. 59, 61), biangata malu aa muaba kumpala kua ditumikila ditudi ne bualu bua kutumikila Kilisto, kaena apanga kutulombola ku tunyinganyinga ne ku kupingaja mesu etu bua kutangila panyima nansha, misangu mikuabu tô ne dipambuka dia ndekelu.

Mu shap. 10, Mukelenge udi uteka bena mudimu 70, badiye utuma **nkayende** mu dinowa mu budimi buandi. Udi ubadimusha ne ubatuma « bu bana ba mikoko munkatshi mua mibuabua idi nyama ya lonji. » (mv. 3) ; bualu bua badi ne buakuleja ngikadilu wa kudipuekesha ne wa lutulu bia eu wakadi bu Muana wa Mukoko munkatshi mua mibuabua yoyi imue.

Kudi lelu bena mudimu bakese bu tshikondo atshi. Tulombe kudi Mukelenge muena budimi (2 Tesal. 3. 1). Yeye nkayende neasungule, neababibake, ne neatuma bena mudimu bapia bapia ; kadi misangu yabungi, bua kulomba nunku, ne lukunukunu ne bulelela, bidi bikengela kuikala badilongolole bua kuitabuja kutumibua **tuetu nkayetu**.

Luka 10. 10-24

Yesu udi wambila misoko yakalongesha ne kuenza malu a bungi a kukema munkatshi muabu patoke. Udi uleja bujitu bunene bua bantu bakadi mu misoko. Tshidiye mua kuambila kabidi bansonga babungiu lelu ntshinyi ?

Bobo aba, badi badiunda mu nsubu ya bena kilisto, bikale ne diakalenga dia bungi, badi basankishibue bikole, kadi bujitu buabu kabidi ku masanka aa, budi bunene. Aba 70, badi bapingana buonso ne disanka. Bikale, bipate bademo, bualu ebu budi bulombola Mukelenge ku dituku dikala Satana muipatshibue mu diulu mukupa pa buloba (Buak. 12. 7...). Kadi Yesu udi wambila bayidi bandi bua basanke bua bualu bukuabu : diulu dimane kulengejibua Satana muipatshibue, didi dilua tshisombedi tshiabu. Kubanga anu mpindieu, mena abu adi mafundamu. Ku luandi luseke Mukelenge udi usanka ke bua bukole buakenzabu n'abu malu akukema, kadi bua menji ⁵ a dinanga dia Nzambi. Tatu wakasanka bua kudibuluila kupitshila mu Muana wandi. Ne, mu dishilangana dia bitutu tuambila misangu ya bungi bana : « pawadiunda neumanyie malu mashilangane », badi bapesha banganyi dibuluibua dia mushindu eu menemene ? Anu **kudi bana bakese**, ne kudi badi bu bana bakese ku kudipuekesha ne ku lutulu lua ku ditabuja diabu. Tudi bietu tukumbaja ngikadilu ei anyi ?

5. Menji : Conseils.

Luka 10. 25-42

Badi bamuela lukonko kudi mumanyi wa mikenji, Yesu udi upingaja lukonko mu kondo ka Mutshima ka udiye uyikila nende. Yeye eu bua kuepela lukonka lua Yesu elu, udi ukepesha bujitu bua muaku eu "**muekuenu**". Pa nanku ! Mukelenge udi umuambila ne, mukuende eu wa kumpala **nyeye Yesu** (mv. 36, 37), ne ku tshilejelu tshiende, mu dinanga, udi ulua mukuabu ne bantu bonso. Tudi tumanya mu muntu eu munyenga bintu bionso, mututshibue mushiyibue ne tshioyoyo **muntu mubi** mujimine ne kayi upeta dikuatshisha mu : muakuidi ne muena Lewi, tshilejelu tshia dikuatshisha dia patupu dia ntendelelu ; kadi mu muena Samaleya wa luse Musungidi, wakalenga dikenga dietu dinene ne kutupikula ku difutu dietu dibi ne dia dibutuka. Nzubu wa tshilala benyi, udi utuambila bua **ekelesia** mudi muntu yonso wakamana kukuatshishibua nunku, udi upetamu diondapibua dikumbane ne dia pa buadi, ne ku ndekelu, mulami wa nzubu eu wa tshilala benyi, udi mundidimbi wa **Nyuma Muimpe**, udi ulongolola kupitshila ku **dî** ne **kutendelela** (biena bualu bibidi), bia mv. 38-42 ne shap. 11. 1-13. Mu tshikoso, Mukelenge kena wamba kabidi ne : enza **etshi** (mikeshi) newikale ne muoyo (mv. 28), kadi « ya biebe wenze **momumue** » (mv. 37).

Bualu budi bulonda budi buenze mu nzubu wa Bulunda. Yesu udi muakidibuemu, mukuatshishibuemu, mutelejibuemu, ne munangibuemu Kadi Mudimu udi utatshisha Mata, ne Yesu udi ne bualu bua kumuleja. Mutshima wa Malia mubulula ku Dî diandi, mona bualu budi busankisha mutshima wa Musungidi (1 Samuele 15. 22).

Luka 11. 1-20

Mpindieu bayidi badi bakema, muaba udi nau **kutendelela** mu nsombelu anyi mu tshilele tshia Muyishi wabu. Tuenze petu bu bobu : tulombe Mukelenge bua kutulongesha mushindu wa kutendelela. Kutendelela kuine, nkuambulula kua miaku mikuata ku moyo anyi ? Lusumuinu lua balunda babidi ludi lutulongesha mushindu wa tuetu kulomba ne ditapulula ne dishindika dia majinga etu : « mulunda wanyi mpesh **mampa asatu...** » (mv. 5). Misangu mikuabu bidi mua kuikala dijinga dia **Nyuma** didi diumvuika tshimpi tshimpi, ne nedilue kukokola ku tshibi tshia mutshima wetu anyi (mv. 6) ? Tudilame bua kumubenga ne, tumubale bu mulunda **wetu utudi nende mu luendu luetu** (mv. 6). Kadi patuikala katuyi ne tshintu tshia kumupesha, nunku tutangile kudi **Mulunda wetu udi mufume kudi Nzambi** katuyi ne ditshina dia kumutondesha. Mu dinanga diandi Nzambi udi usanka bua kuandamuna bana bandi ne kena ubadinga. Kutangila, bikala mu tshipuamuoyo anyi mu kupanga kua lugenyi, biakatufikila bua tuetu kumulomba « dibue », udi mumanye mua kushintulula mu « tshintu tshimpe ».

Tô ne pasambakeneyi ne Mukelenge Yesu, bua Nzambi muntu udi kabidi kamama, bu muntu wakadi ne nyuma mibi wa mu mv. 14. Musungidibue kudi Kilisto, mumane kupeta ku dikudimuna diandi dia mutshima kupa kua Nyuma Muimpe mv. (mv. 13) diba adi, mua kubisha dî diandi dikole bua kutumbisha ne kutendelela. Tukuante mudimu bikole ne disanka edi !

Luka 11. 21-36

Anu bukole bua Mukelenge Yesu, mutshimunyi wa « muena bukole », ke budi mua kutupikula ku bukole bua bubi budi munda muetu. Tshianana, lukuka luipata, nebalupingane kudi lukuabu. Mutshima wetu udi ufuanangana ne nzubu wa mu mv. 25. Kumukomba anyi kumulengeja kudi patupu pikala **muenyi mupiamupia, Yesu**, kayi ulua kusombamu ne kukokeshamu.

Pashishe Mukelenge udi wambulula ne, disanka kadiena difuma ku malanda a ku meku (mv. 25, 28 ; fuany. shap. 8. 21) nansha ku bipungu bia ndelelanganyi. Didi dilayibue kudi badi bunvua Dî dia Nzambi ne badi baditeka mu tshienzedi.

Mv. 33 udi wambulula dilongesha dia mu shap. 8. 16. Mushete bu tshipiminu udi mundidimbi wa bungenda ne mudimu ; **bulalu** wa tulu ne wa **lulengu**. Malu abidi matapulukangane ebu ku bukuabu, kadi onso abidi mikale akumbana bua kujimija bumanyishi buetu. Mu Mat. 5. 15, muinda wakadi mua kutema « bua bonso badi mu **nzubu** ». Apa, udi mutemesha « bua buonso badi babuela – benyi bamone butoke ».

Disu dibi dia lonji (mv. 34), ngedi didi dibueja munda muetu midima ya bubi. Tudimuke misangu mikuabu ne ya bunyi ku njila idi mesu etu angata (Yob. 31. 1) ku dibala dia bidi binyanga muoyo ne menji etu ! (2 Kol. 7. 1).

Luka 11. 37-54

Bua musangu muibidi, Yesu udi mubikidibue mu nzubu mua mufalesa (fuany. shap. 7. 36). Ne apa kabidi muenyi wende udi witabuja bua bijanu bienzeke ku bualu buandi. Pashishe ku muyuki mukole, yeye udi mumanye malu adi mu mitshima ya bantu, udi usokola lonji ne lubombo bia tshisumbu tshia bantu tshidi ku mpala kua tshisamba. Nansha bakadi badipesha tshimuenenu tshimpe kumesu kumpala kua bantu, bafalese ne bamanyi ba mikeshi bakadi basokoka ngikadilu wabu wa dipambuka ne wa lufu bu lukita ludi mutu wendelapu kayi umona.

Nganyi udi upanga kuakula ne muntu udi mumubikile ? Kadi bilondeshele bumanyishi bua bafalesa nkayabu, Yesu **wakadi mulelela** ne **kakadi udifila kudi muntu**, kakadi utangila malu ku tshimuenenu tshia ku mesu (Mat. 22. 16). Ntshilejelu kayi kutudi tuetu badi bamanye bimpe, ku mei mimpe (kadi a didinga), tudi tulongolola butumbi buetu ! Ku tshimuenenu tshia kanemu, ke kuleja menemene dishima ne lubombo biakadi Yesu upidia kudi bafalese.

Kabayi mua kumuela mpata, bena lukuna bandi badi bamukeba bua kumusangana mu tshilema. Meyi makuabu a mu Mis. 119 adi atuvuluija mitendelelu yende pakadiye ukenga ku ditantamena edi (mv. 98, 110, 150...).

Luka 12. 1-12

Lubombo luakadi nalu bafalese, luvua mua kulua mu mushindu mukuabu njiwu kudi bayidi. Badi balonda Yesu, badi mua **kusokoka** malanda abu nende. Ke bualu kayi Mukelenge, munkatshi mua bisumbu bia bantu, udi ukankamika bantu bandi bua bafile bumanyishi buandi patoke kakui ditshina dia malu onso adi mua kubaluila kunyima. Tudi bamanye ne bua bumanyishi ebu, dikengeshibua dikole diakadi dindile bayidi ne bena kilisto ba diambedi. Ne dinanga dionso, Mukelenge udi ulongolola **balunda bandi** (mv. 4) ku matuku makole aa makole, ne udi ulombola menji abu kudi Tatu udi mudiulu. Nzambi udi mumanye difutu dia mushamusha, kanyunyu kadi ne mushinga mutambe bukese, neapange kutangila bana bandi badi mu makenga mushindu kayi ? Ne kabidi, bua bumanyishi buakadibu ne bua kufila bua bualu buandi, udi ubalomba bua kabikadi ne dipanpakana nansha : **Nyuma Muimpe** neabambile bia kuamba.

Mu matuku etu aa, ne mu matunga etu, bena kuitabuja kabena bakengeshibue anyi bashipibue. Kadi bikalabu ne lulamatu, nebikale n'abu lukuna kabidi nebalenguludibue kudi banhtu ba pa buloba, bualu budi bukole misangu yonso bua kubuitabuja. Misengelelu ne milayi idi ibalonda, idi kabidi bua bualu buetu. Tulombe kudi Mukelenge bua kutupesha dikima dinene bua tuetu kufila bumanyishi bua Dina diandi.

Luka 12. 13-31

Muntu mukuabu wa mu tshisumbu tshia bantu, udi ulua kudi Yesu ne tshilumbu tshia bualu bua **bupianyi**. Mukelenge udi ubuelela apu, bua kuleja **muji** wa matandu aa : **lukuka**. « Bualu bua lukuka lua biuma ludi muji wa malu mabi onso » (1 Tim. 6.10). Lusumuinu lua muntu mubANJI wakadi ne mayeba andi masasuke, ludi lufila tshilejelu tshimpe tshia lukuka lua kubutshila. Kubutshila, kubala bintu ne kulongolola midimu minene ya kudivuija mubANJI, tudi tusokoka bionso ebi ne muaku wa kubabidila. Kutangila, mushindu eu ke **kupanga** kubabidila Kunene, bualu bua, nkulengulula ne **kudinga** tshidi tshitambe buimpe tshitudi natshi... **mutshima wetu** ! Mu bupote buandi, mubANJI wakela menji a kusankisha mutshima wende ne kûpesha « bintu bia bungi » (mv. 19). Kadi, mutshima udi kauyi ujimina udi bualu ne bia kudia bia mushindu mukuabu. E ! **mupote** ke dina didi Nzambi upesha muntu wa mushindu eu (fuany. Yelem. 17. 11 ndekelu). Pa bungi kayi a majambu akadi mifundu ei mua kufundibua ? (Mis. 52. 7).

Kadi Yesu udi ulongesha bantu bende mushindu mukuabu ne, didimuka dimpe ndia **kueyemena Nzambi**. Kujinga kua bionso bitudi nabi bualu ku dituku ku dituku, kudi kukumbajibua ku meyi a bujadiki aa ne « **Tatu wenu udi mumanye** » (mv. 30). Bituakeba **diambedi** bukelenge bua mudiulu buandi, yeye neakumbaje majinga onso **etu**.

Luka 12. 32-48.

Mubanji mu lusumuinu, wakabutshila bintu **buende nkayende** (mv. 21) ne wakajimija bionso, puopamue ne moyo wende. Mukelenge udi uleja mpindieu bayidi bandi mushindu wa bobu kubutshila bintu biabu muaba udibi kabiyi mua kunyanguka : Kufila bia luse, **kuabanyina bintu biabu** kudi bakuabu, bualu bua nunku ke mutshindu wa kubutshila bintu bietu mu tshibutshilu tshia mu diulu (mv. 33 ; fuany. shap. 18. 22). Nunku mutshima neulamate ku bubanji budi mu diulu, ne, neutambe kuindila dilua dia Mukelenge (bala 1 Pet. 1. 4). **Yesu udi upingana**. Ditekemena edi, didi ne **bipeta biadi mu luendu luetu** lua pa buloba : **Kutapuluka** ne buloba butudi tuamba kushiya, ne **kudilengeja** « bu mudiye muakane » (1 Yone 3. 3) ; Kûjibua ntente ne **lukunukunu** mu mudimu wa kukeba mitshima ya bakuabu ne ku ndekelu, kusanka.

Tuele menji ku disanka dia Musungidi wetu musuibue, walua dinanga kukumbana. Yeye neasanke bua kuakidila ne bua kutukuatshila mudimu mu dibanji dia bidia bia ngasa, bobo bakamukuatshila mudimu ne bakamuindila pa buloba (mv. 37). Pa dib'adi mene mulami wa bintu wa lulamatu ne mudimuke, neangate difutu diende ne eu wakadi kayi muenze disua dia Mukelenge wandi, **pakamanyeye disua edi**, yeye neangate (mv. 47 ; Yakobo 4. 17). Difutu diandi didi dimukumbanyine. « Wakapeshabu bia bungu... ». Muntu ne muntu, tukebe bua kubalulula bionso biakatupebua, ne tuambe dî dietu dia ndekelu.

Luka 12. 49-59 ; 13. 1-5

Tô ne ku « dibatiza » dia ku lufu luende, Yesu udi anu ne lulamatu mu mutshima wandi. Mutshi muthiamakane udi ne mushinga bua dinanga diende ditambe kumueneshibua ne kunvuika mu mitshima ya bantu.

Dilua diende dia pa buloba nditeta. Munda mua meku akadi misangu mikuabu matuangaja mu malu mabi, **nebamuakidile**, bakuabu **nebamupidie**. Bungi munyi bua nzubu idi ifuanangana ne eu udi muakudibue apa ! (mv. 52, 53).

Pashishe Mukelenge udi ubanga kuambila kabidi bena yuda « **benalubombo...** » mu dinanga dilelela bua mitshima yabu (mv. 56). Katukemi misangu mikuabua bua bukole budi meyi andi maluate. Adi ambibua makole nunku bua mutshima mukole wa Muntu. Bidi bikengela nyindu [Marteau] wa **tshiamua** bua kupanda lubuebe (Yelem. 23. 29).

Isalele wakamana kukumbanyina tshiji tshia Nzambi udi mulue apa « muntu udi nabu tshilumbu » (mv. 58). Kutangila Nzambi wakadi munda mua Kilisto bua upa dilengeja kudi bantu bandi, kadi tshisamba tshiakapidia kuitabuja, ne kabakamanya mua kujingulula bimanyishilu biakadi bidianjila tshilumbuluidi (mv. 56). Lelu eu kabidi, Nzambi utshiena upesha bantu buonso kulengejibua, kumpala kua tshikondo tshia kusambakena nende anu bu mulumbuluishi munene (2 Kol. 5. 19).

Mu shap. 13. 1-5, Yesu udi wambulula malu abidi akushala a kushala ku nyima ne a mushinga munene, ne udi ukuata nawu mudimu bua bantu bakadi bamuteleja bafikile ku dikudimuna dia Mutshima. Tumanye petu bua kupeta tshikondo tshia kudimusha badi batunyanguluke.

Luka 13. 6-21

Mufuanu wa Isalele bu mutshi wa nfigi udi kauyi ukuama, udi kabidi tshinfuanyi tshimue tshia bukua bantu buonso. Nzambi wakenza bionso bua kupete malu mimpe mu bifukibua biende. Kutangila ! muntu mu mubidi'eu, mu kudisua kua ntendelelu (mundidimbi wa mabeji mimpe), udi mupange bukole nansha bumue bua kukuama dimuma nansha dimue bualu bua Nzambi. Udi **unyanga patupu buloba** ; ne udi ukumbanyina tshilumbuluidi.

Pakadiye utungunuka ne mudimu wende wa ngasa, Yesu udi ukolesha mukaji mukuabu wakadi ne mubidi mukonyangale. Nyima wende wakadi mukonyame, bu mutudi mua kukonyama petu mu nyuma, patuikala menji etu mateka ku malu a pa buloba, anyi patudi tutungunuka bua kuambula majitu adi Mukelenge musue kutuambuilawu. Kadi « udi ubisha badi bakonyame » ne udi ujalamija (wendesha bantu bajalame kabayi bakonyame) bilondeshele mukanda wa français. (Mis. 146. 8 ; Lewi. 26. 13).

Musangu eu kabidi, bualu ebu bua kukema mu dituku dia sabatu, budi bujula mpata mu mitshima ya bena lubombo aba bakadi nandi lukuna. Kadi diandamuna diandi kudibu, didi dibafuisha bundu ne dibavuluija dibanza diabu dia dinanga kudi muana mukaji : muana wa Abalahama.

Nsumuinu ibidi mikese idi ilonda, idi ileja mushindu kayi udi buena kilisto mua kumueneka budiunde apa pa buloba. Mutshi munene wa buena kilisto kundekelu, newangate dipila diodimue ne nfigi wa Isalele (mv.9).

Luka 13. 22-35

Musangu nansha umue katuena tumona Mukelenge wenza malu bua kusankisha mubidi wende nansha. Padibu bamukonka ne basungula badi kasumbu kakese anyi, ku lukonko elu udi wakula **mu kondo ka mutshima**, bu udi wambila muntu yonso ne : kuikadi ne kanyinganyinga bua bualu buabu, kadi wenze mushindu bua wikale wa munkatshi muabu. Bulelela mushiku wa mbelu udi **mubumbakane**, kadi bukelenge budi bunene bua kuakidila buonso badi balua bua kubuela katataka. Pawikala kuena muanyishe tshibi etshi **tshikese** (mv. 24) dikuabu dituku, netshikale **tshikanga** ku mpala kuebe (mv. 25). tshikuabu ntshinyi bu dikokola, bu dibikila dia patupu ne diandamuna edi dikole : « **umukayi kundi ntshiena munumanye !** » Misangu mikuabu, bakuabu nebele mbila ne udi mutupange anyi, meme nakadi ne baledi bena kilisto, nakayaya misangu yonso mu bisangilu bia ekelesia, ngakabalabala mukanda wa Nzambi, ne kuimba misambu. Kadi Mukelenge **neakidile mu diulu** anu aba **bakamuitabuja** pa bulob'apa mu **mitshima** yabu.

Mei andi makole, Yesu udi utamba kuambila nangananga anu tshisamba tshia Isalele. Tshikondo tshiakadi Helode « mubuabua eu » nyama wa lonji ne wa budimu Ushipakaja "tshisua tshia mayu" tshia Isalele, Mukelenge wandi mulelela, wakakeba bua kutshisangisha kaba kamue (mv. 34). Kadi kabakamuitabuja yeye, nansha ngasa wende nansha. Katataka Mukelenge wa butumbi udi ulekela Nzubu, « kuende » kuakapangaye kuikala muitabujibue (mv. 35) ; (Yone 1. 11), bua kuya mutangile ku mutshi mutshiamakane.

Luka 14. 1-14

Musangu eu kabidi tudi tumona Mukelenge mu nzubu mua mufalesa. Bua musangu eu kabidi, udi muntu udibu batentekela. **Badi bamutangila** (mv. 1) bua kumusangana mu tshilema mu bualu bua kushipa kua mukenji wa dituku dia lumingu lua bayuda (sabatu). Kadi Yesu udi wondapa muntu wakadi ne disama dia munana, ne bu mu shap. 13. 15, udi upuwisha bena lukuna bandi. Pashishe, tshidi tshikondo tshiende mpidieu tshia **kubatangila** (mv. 7). Disu diende, didi bualu nansha bumue kabuyi mua kusokoma, didi ditangila mushindu udi bantu basungula miaba minene ya butumbi ku mesa. Bidi momumue mu buloba ebu. Bualu buabu mbua, nganyi wikala ne butumbi kutamba bakuabu, anyi nganyi wangata tshintu tshimpe. Kadi buetu tuetu bena kilisto, **muaba wa ku nyima**, udi muaba wetu utuikala ne disanka dinene bualu bua udi muaba utuasambakana ne **Yesu** ! Katuena ne bualu bua kudikonka ne Mukelenge wakabanga kuleja malu aa muaba kayi. Bualu bua muntu wa mu bafalese eu kena umueneka pabuipi bua kumubandisha kulu.

Bikala Mukelenge udi ne dilongesha kudi **babikidibue**, udi nadi kabidi bua **muena nzubu**. Kudi bakumudilu, wakabayisha bua mushindu wa kusungula **miaba** ; kudi muibidi muena nzubu, udi umulongesha bua kusungula **babikidibue**. Mukelenge udi musue kutuleja kipatshila katudi naku mu malu onso atudi tuenza. Kipatshila kadi bualu bua kupete bintu, nansha bua kupeta butumbi anyi ? Anyi nku bualu bua **dinanga** didi disanka mu didifila bua bualu buandi.

Luka 14. 15-35

Ku bantu badi babikidibue bua kudia bidia bia dilolo, nganyi udi ne didibingisha didi kadiyi dimpe. Tudi tuindila bua kutangila budimi butudi basumbe anyi, anyi ngombe bua kumona bukole buayi anyi ? Eu wakasela mukaji'ende, wakadi mua kutuala mukaji wende ku dibanji edi. Pakabengabu bua kuitaba ku dibikila, kabakapangila anu bua kudia bidia bia dibanji, kadi bakenzela Mukelenge wa nzubu bibi.

Ku bidia biandi bia dilolo bia ngasa wandi, Nzambi wakabikila kumpala bena Yuda, pakabengabu buonso, pashishe wakabikila buonso bakadi kabayi mua kusokoka bupele, bilema ne dikenga biabu. Mbifukibua bia mushindu'eu biuwula ntente mu diulu (fuany. mv. 21 ndekelu ne mv. 13). Kudi kushala kabidi miaba mitupu... **webe wewe** pawikala kuena muanji kuwangata.

Mv. wa 26 udi usua kutuambila anu ne, bikala muntu wakadi **mupumbishibue bua kuluaye muyidi** wa Kilisto, mupumbishibue too ne kudi baledi bende, dipumbisha edi didi dilua dia kutantamena katataka. Bidi bikengela bua kulua **kudiye** (mv. 26), ne pashishe kumulonda **munyima** (mv. 27). Kadi muena lukuna udi munene. Mupote ngeu wabuela mu nshila bua kumulonda kayi muanji kubala mushinga : mushinga eu udi munene, bualu bua bidi bikengela kupidia **bionso bitudi nabi** (mv. 33). Bituatuala mutshi mutshiamakane, bidi bualu bukole bua kutuala bujitu bukuabu. Kadi **difutu** didi dinene kadiyi mua kufuangikijibua : **Nkilisto nkayandi mene** (Filip. 3. 8).

Luka 15. 1-10

Nsumuinu isatu ya mu shapita eu idi yenza tshiena bualu tshimue tshimpe. Badi batuleja ngikadilu wa muntu mubi mu mishindu isatu : elu lua **mukoko**, lua **mpalata** ne lua **muana mujimine**, buonso basatu bajimine ; ne lupandu luabu lukumbane bu mu dinanga ku elu luseke kudi **Muana** (mulami muimpe wa mikoko) kupitshila kudi **Nyuma muimpe** (mukaji wa lukunukunu) ne ku lukuabu luseke kudi **Tatu**.

Mulami muimpe wa mikoko kena anu ukeba mukoko wende mujimine t^ô ne pawangulaye (mv. 4 fuany. mv. 8 ndekelu), kadi pamanaye kuwangula udi **ûtuala pa makaya ende** bua k^ûlombola mu nzubu.

Bu mudi tshilejelu tshia palata, tshiamua etshi tshikale tshinfuanyikiji tshia Mukelenge wakatshifula, nunku kabidi muntu udi tshinfuanyi tshia wa kamufuka. Kadi mujimine, wakadi mua kuambuluisha ku tshinyi ? Wakalua **patupu** (Lom. 3. 12). Pa dib'adi Nyuma Muimpe « mutemeshe muinda » ubuela ne lukunukunu lonso mu mudimu, ne wakatusangana mu muidima munene ne mu dinfuenkenya dietu.

Tangilayi ne lusumuinu lonso ludi luakula bualu bua **disanka** dia muena tshintu tshiende mulelela, disanka didi dikeba bua **dikale dia kuabanyangana**. Disanka dia Nzambi didi disambakane ne mbila ya banjelo. Bituikala tudi tunvua aba bimba diba dia bufuki (Yob. 38. 7), kulonda pa diledibua dia Musungidi (shap. 2. 13), disanka didi diuwula mu **diulu** « bua muntu umue mubi udi ukudimuna mutshima ». Mushinga wa musuka umue udi ne mushinga munene kumesu kua Nzambi wa dinanga !

Luka 15. 11-32

Mundidimbi wa kumudilu udi utuleja nsongalume udi ubala tatu'ende bu dipumbisha dia disanka diandi, ne udi uya kule nende bua kunyangakaja mu bupote bionso biakangataye kudiye. Bualu budi bulonda, budi butuleja mushindu udiye mu musoko wawa mu dikenga ne mu dibutuka dinene. Muntu ne muntu ukadi mumanye pende diende disolo anyi ? Didi mua kujika mushindu umue ne edi ! Bua bukole bua dikenga dinene, muana mujimine udi **utabuluka**, udi uvuluka bintu bionso bidi mu nzubu wa Tatu wandi, udi ubika, wangata nshila wa dipingana... Ne ke bualu buisatu : lukasa lua tatu, udi uya ne maboko mabulula bua kumuakidila, ne kumutua kua mishiku, ditonda dilondibue kudi dibuikidibua dinene, bilamba bisusuke bishintuludibue ku tshilulu tshitamba buimpe...

Mulunda, wewe utshidi mu dikenga dinene dia mibi, bualu ebu budi bukuleja bulongolodi buonso bua Nzambi bua **bualu buebe**. Kutshinyi nansha bua kuya kudiye ne lukasa lonso. Neakuakidile anu bu muan'eu muakunyi.

Kutangila ! tatu kena mua kuabanya disanka diende dionso. Muan'a bute, uvua kayi mua kuteta bua kudia bidia bia disanka ne balunda bandi pakadi muan'abu mujimine, udi upidia bua kudia nabu ku disanka edi. Udi mundidimbi wa bana ba Isalele badi bashale mu lukunukunu lunene lua lua kuenza kua mikeshi, Kadi, kabidi lua **beni buakane**, badi ne mioyo yabu **mikange** ku **ngasa wa Nzambi** !

Luka 16. 1-13

Udi utukemesha, mfumu eu udi wanyisha muena mudimu wende mubi, bu mudi Mukelenge utukemesha kabidi ne meyi ende a ndekelu ku nshikidilu : « nudiangatshile balunda ku mamona a **malu mabi** ⁸... » (mv. 9). Muaku'eu wa muleji ngikadilu, udi utupesha diunvuija dia bualu busokoka bua lusumuinu elu. Kakuena tshintu nansha tshimue pa buloba apa, **tshidi tshia muntu**. Mabanji adiyе welangana menji ne ngende, onso bulelela adi a **Nzambi** ; adi mabanji a **mamona a malu mabi**. Pakatekibuaye pa buloba bua kulama mamona aa mabi, muntu wakakumbaja mudimu wende bu muibi. Wakatshingulula bua kukumbaja majinga ende nkayende mabi, bionso biakateka Nzambi mu bianza biende bua mudimu wende nkayende. Kadi udi ne tshikondo tshia kukudimuna bienzedi biende ne kubanga kukuatshisha nabi bakuabu ne bua matuku atshiena kumpala bintu bia Nzambi muenabi patshienabi mu bianza biende.

Mulami wa mu shap. 12. 42, wakadi ne lulamatu ne mudimuke ; kadi eu udi wa kueyemenyibua misangu yonso udi wenza ne **budimu buabungi**, bua ngikadilu eu, ke udi Mukelenge wende umuanyisha. Bikala bantu ba pa buloba baleja budimu ebu, kadi tuetu, badi « bana ba munya » katuakadi mua kuela menji nangananga a **mabanji malelela** (mv.11 ; shap. 12. 33).

Mvesa 13 udi utuvuluija ne katuena ne mitshima ibidi nansha : umue bua Kilisto ne mukuabu bua Mamona ne bintu bia pa buloba. Nganyi utudi basue kunanga bua kukuatshila mudimu ? (1 Bak. 18. 21).

8. Mamona a malu mabi : Richesses injustes.

Luka 16. 14-31

Kudi bafalesa bena lukuka lua biuma, Yesu udi ubambila ne Nzambi udi mumanye **mitshima yabu**, ne udi ulumbuluisha bishilangane ne bantu bakuabu. Pa midimu minene, mikumbaja ne lumu lua pa buoba badi bafunde bujadiki ebu bunene budi mu mv. 15 : « tshidi tshinyanguke ku mesu kua Nzambi ». Kabidi, ndishintuluka kayi dia malu dikala mu buloba bukuabu buabua ! Bua bualu ebu, Mukelenge nkayende udi ufila tshilejelu tshia kutunvuija. Bulelela, mubanji eu wakadi mulami mubi. Nansha muakadiye ne mulunda wende ku tshibi, wakadia bubanji buende **anu nkayende**, mu kudisua, mu tshinyangu, bionso biakamupesha nzambi bua kukuata nabi mudimu pa buloba. Kadi bualu bua mushindu umue budi bubakuata bonso bubidi buabu, mubanji ne mupele : **ndufu** ; lelu nansha makelela, muntu ne muntu udi usambakana nalu.

Ne bualu ebu buamba kudi udi kayi mua kudinga budi butuleja ne **bualu buetu bua bionso bituakenza pa buloba kena kabuena buanji kujika**. Budi bukengela shapita mukuabu mujima, udi Mukeleng pa bululaye dibeki, udi utupeha bua tubale milongo mikese. Tudi tumona tshinyi **dia muamua**, mudi bantu ba bungi mu dipampakana badikonka ? **Muaba wa disanka ne muaba wa dikenga** ! Pa dib'adi ne bikale bikole bua kusambuka mu muaba mukuabu, **diba nedikale dimane kupita** bua kuitabuja, ne **dimane kupita** kabidi bua kutangadija lumu luimpe. « Monayi **katataka** ndituku dia lupandu » (2 Kol. 6. 2).

Luka 17. 1-19

Bidi bikumbana bua buloba budi bûle malu mabi, buikale bipumbishi ne bilenduishi. Kadi bua muena kuitabuja kuikala buteyi kudi badi batekete kudiye, mbualu bua kanyinganyinga kakole... ne budi ne njiwu kudiye.

Udi ubuikidilangana (shap. 7. 48), udi ulongesha apa mushindu kayi wa kubuikidilangana (mv. 3, 4). Misangu yonso bapostolo, badi bunvua ne bua kuenza tshienzedi etshi tshia ngasa, bidi bikengela ditabuja dinene ne badi badilomba kudi Mukelenge. Udi ubandamuna ne bualu bukuabu buimpe budiku budi ne mushinga bua kuikala nabu : bualu bua mmu dimanya ne mu dikumbanja dia disua dia Nzambi, mutudi bamanye mua **kutekemena kudiye**. Eyo, ditabuja kadiena ditapuluka ne ditumikila nansha, anyi ditumikila kadiena ditapuluka ne **didipuekesha. Mupika wa patupu** : ke tshitudi mua kuelangana meshi bua bualu buetu nkayetu, bualu bua Nzambi udi mua kukuata mudimu kayi n'etu, ne neudi musue bua kukuata n'etu mudimu, budi bua ngasa wandi. Kadi etshi ke tshidi **Mukelenge** wela meshi bua badi **balunda** bandi nansha (mv.7, 8 ne shap. 12. 37 ; Yone 15. 15).

Bena nsudi dikumi badi basambakana ne Yesu, bela mbila bikole kudiye ne badi baya buonso bondapibua. **Umue tshianana wa kudibu**, muena Samaleya udi wela meshi bua **kusakidila Musungidi wende**. Mushindu'eu mu buena kilisto buonso, munkatshi mua badi basungidibua, anu banyabanya ke badi bamanya « bua kupingana » bua **kukukuila** (kumusakidila) Mukelenge. Udi pebe wa munkatshi muabu anyi ?

Luka 17. 20-37

Bapidia diludika dionso, bafalesa badi basue kumanya tshikondo tshialua **bukelenge bua Nzambi...** kabayi basue bua kumanya ne kuitabuja **Yeye Mukelenge udi munkatshi muabu** (mv. 21). **Bukelenge ebu bua Nzambi** budi bufundibue misangu ya bungi mu lumu luimpe luakafundibua kudi Luka, budi tshitupa anyi muaba udi bukokeshi bua Nzambi bunemekibue. Tshitupa tshia bukelenge ebu tshia kumpala **ndiulu**.

Bua muand'eu, tudi tusangana nangananga mu Matayo, tshiambilu etshi bukelenge bua **mu diulu**. Kadi buvua ne bua kuya kabidi kudi Isalele ne ba **buloba** bujima. Kadi Mukelenge, bua kuteka bantu bende mu diteta, wakalua munkatshi muabu mu kudipuekesha, kayi « ne tshintu tshia bobo kutangila » (mv. 20) ; ne mu mushindu eu, bualu bua bukelenge ebu butshienaku anu mu ngikadilu wa bukelenge bua mu diulu. Ntshipeta kayi tshiakamueneka ? bualu bua bukelenge ebu butshienaku anu mu ngikadilu wa bukelenge bua mu diulu.

Nebujadikibue bulelela pa buloba tshikondo tshilualua, kadi **kupitshila ku manyoka a tshilumbuluidi**. Manyoka aa neikale a tshimpitshimpi ne makole. Nvula wa Nowa ne dibutula dia Sodomo, bidi anu mundidimbi wa bukole buawu (ne mv. 27-30 adi mua kuikala ngikadilu wa kumanyisha tshietu petu tshikondo). Kadi, kudi munga muaba udi bukokeshi bua Mukelenge bunemekibue kubanga lelu : Mu **mitshima** ya badi bu bandi. Mulunda, Mutshima webe udi musoko wa bukelenge bua Nzambi anyi ?

Luka 18. 1-17

Lusumuinu lua mukaji wa mu lufuila ne nzuji mubi, ludi lutuambila bua tuetu kulomba ne **dinanukila** (Lomo 12. 12 ndekelu ; Kol. 4. 2). Nunku, bikala muntu **mubi** utekeshibua, mushindu kayi wa tamba Nzambi wa **dinanga** kuenza bua kupikula « basungudibue bandi ». Misangu mikuabu udi ushanguluka bua kukumbaja nunku, bualu bua mamuma adiyе windila kaena manji kukunza nansha, kadi katupu muoyo ne yeye nkayende ngudi **wenzeja lutulu luende**, bualu bua dinanga diende nedimufile bua kukumbaja nunku lukasa (ndekelu wa mv.7). Ne kulue tshikondo, etshi tshia dikenga dinene dia kunshikidilu, tshikala mufundu eu bua kuangata bukole buawu buonso bua basungula ba tshisamba tshia Isalele.

Mufalesa mûle ntente ne kudisua kua mu mutshima wende, mu kulomba kuende udi wambila Nzambi buakane buende, ne **musangishi wa mulambu**, muimane ku luseke nkayende, mutshima wende udi mutuishibue bua bubi buandi, bobo babidi aba badi muntu ne muntu ndelanganyi ya **Kayina** ne **Abele** (kadi wandekelu eu Abele, wakamanya ne udi mubingishibue). Ngikadilu umue udi utukumabanyina bua kusemene kumpala kua Nzambi, udi anu wa bu bantu **babi**. Bidi bundu bua bungi bua muntu kufikila kuimansha **bienzedi** biende (mv. 11) ne meshi ende ne lugenyi luende, ne dimanya diende. Kadi mayisha a Nzambi ku bualu bua bukelenge, badi baakidila anu ku ditabuja patupu, bualu bua ditabuja edi, lulamatu lua muana mukese ludi lutupesha tshinfuanyi tshimpe. Mukelenge paluaye, neasangane **munda muetu**, ditabuja dia mushindu'eu anyi ? (mv. 8).

Luka 18. 18-34

Kumpala kua mukelenge wa tshisamba, umueneka muntu wakadi ne dimanya diabungi ne lumu, ne bikuabu bivua Yesu kayi mua kupanga kudiambila ne : monayi muntu walua kumpeshesha tshinemu, muyidi muimpe kukeba ne kulama. Kadi Nzambi udi utangila mu **mutshima** (1 Sam. 16. 7), ne Mukelenge udi utangila mu wa muntu eu.

Lukonko luende luakadi ne : « ne ngenze tshinyi ? ». Mu mu njila eu, Yesu udi anu mua kumuvuluija mikeshi. Kadi mbuatshinyi wakadi mua kuiba, kakadi mubanji anyi ? ; mbuatshinyi wakadi mua kushipa muntu anyi kufila bumanyishi bua dishima ? : wakadi ne ngikadilu wa tshinemu ; mbuatshinyi wakadi upanga kanemu kudi baledi bandi bakamushila misangu mikuabua bupianyi buimpe ? Udi ushipa mukenji **wa kumudilu** bualu bua nzambi wende mbubanji (Ekesode 20. 3).

Kanyinganyinga, ka muntu'eu, wakadi ne bintu bionso bitu muntu nabi dijinga bua kuikala ne **disanka** : nsombelu muimpe kumona, bubanji bua bungu, muikale kabidi nsonga bua kuenza bionso bia bunsonga, kadi (kanyinganyinga) kaleja bantu badi balakana masanka a mushindu eu ne, bintu bia ku **bionso ebi** kabiena bimanye mua kufila disanka. Kutangila, bikala mutshima ubieyemena, bidi bilua bipumbishi bua kulonda Yesu ne bua kupeta luseke mu muoyo wa tshiendelele. Yeye nkayende wakadi uya kukumbaja mudimu wakadi utupesha tshibueledimu. Mu mv. 32, 33, bikengela tudikonke pa meyi onso, tuamba ne : Yesu wakakenga nunku bua **bualu buanyi**.

Luka 18. 35-43 ; 19. 1-10

Dibuela dia Yesu mu Yeleko, didi **mushindu umuepele** mupesha bantu aba babidi bua kusambakena ne Yesu. Nansha mapumbisha mikaleku, bakamanya bua kapangiki ku dibuela edi nansha (fuany. shap. 16. 16).

Tutangile mufofo eu ; kena mua kumona Musungidi udi upita, ne bualu bukuabu, bisumbu bia bantu bidi bimupuwisha ; kadi yeye **udi utamba kuela mbila** bikole, nunku wangata diandamuna ku ditabuja diende. Bua **Zakaya**, bualu bua wakadi muntu wa tshitupa, bisumbu bia bantu biakadi binyunguluka Mukelenge Yesu, bidi bimupumbisha bua yeye **kumujadika**. Nunku udi unyema lubilu uya kumpala kua bisumbu bia bantu ne ubanda ku mutshi, kayi welangana kayi utangila biambamba. Yeye pende udi utshimuna mapumbisha onso ne ndifutu kayi didiye upeta ! Tudi tuelangana meshi bunene bua dipampakana ne disanka biakadi mu mutshima wandi, pakunvuaye lubila **ku dina diandi**, mulombibue bua kutulukaye **lukasa** bua kuakidila Mukelenge mu nzubu wende.

Mulunda wanyi, Yesu udi kabidi upita katataka pabuipi nebe, **mutuale lupandu** (mv. 9). Kupumbishibu ne kudi butekete bua bu muntu buebe, ne ku ngikadilu wa ntedelelu webe mubi, bu mudi bisumbu bia bantu ebi, bipumbisha bua kumona **Yesu mudiye** ; anyi wewe kupumbishibua bualu bua udi utshina bantu. Mukelenge udi ukubikila ku dina diebe ukuambila ne : **bidi bikengela** bua meme kubuela mu mutshima muebe **lelu**. Udi umulekela upita anyi ?

Luka 19. 11-28

Lusumuinu elu ludi lutuleja malu aa **dibengibua dia Mukelenge Yesu** bu mukelenge (mv. 14), ne **bujitu** bua bantu bandi, mu tshikondo tshidiye kayi koku mu mubidi. Mu lua « Ntalenta » mu Matayo 25, mupika anyi muena mudimu yonso wakapeta bungi bushilangana, bilondeshele bukokeshi bua Mukelenge, Kadi difutu dikale dia mumua.

Kadi mu elu, tshitupa **tshimue** tshia bubanji bunene ⁹ tshiakapeshibua kudi mupika yonso, difutu didiye ufuta mupika yonso didi dilondeshela ku biakalupulaye ku mudimu wende. Kudi muena kuitabuja yonso, Nzambi udi ufila dipa dia lupandu, dia Dî dimua ne dia Nyuma umua. Kadi buonso **kabena** ne **lukunukunu lumue** nansha bua kuvudija mapa aa ku butumbi bua Mukelenge udi kayi koku nansha. Bualu bua, tshiena bualu tshia mudimu tshidi **ndinanga** didi dimueneka bua utudi tukuatshila mudimu. Bikala dinang'edi ditambe kuikala dinene, didifila padi neditambetambe kuikala dinene. Muena mudimu muisatu, bualu bua kakadi munange Mukelenge wende, ke bualu kayi kakamukuatshila mudimu. Udi tshinfuanyi tshia bonso badi badiamba patupu ne tudi bena kilisto, bikala Nzambi ne bua kunyenga bionso bidibu nabi lelu (mv. 26). Kadi bualu bukuabu bubi budi bumueneka kudi bana ba Nzambi bakuabu balelela, pa kuitabujabu mapa, kadi babenga mudimu, banyingalaja nunku Mukelenge, pashishe, bobo nkayabu, papangilabu mamuma akadiye mua kubasankisha nawu.

9. Bujanji bunene : Mine tudi bakudimuna nunku bua kutapulula miaku ibi ei ntalents mu Matayo 25 ne mine emu mu Luka.

Luka 19. 29-48

Njila wa Mukelenge udi usemena ku ndekelu : ku tshimenga etshi tshia Yelushalema, kubanga ku shap. wa 9. 51 kuakatangidijaye mpala wende mumanye malu onso akadi ne tshia kumuluil'aku. Kutangila, anu bua tshikondo etshi tshipi, bayidi bandi, badi belangana menji ne bukelenge buandi katataka budi bumueneka (fuangikija mv. 11). Yesu udi uleja bukokeshi buende pakakebaye nyama wa mpunda (ne kakuenaku mu muoyo wetu malu anyi bintu bia bungi bitudi mua kunvua bamba ne : « **Mukelenge udi nabi bualu** » anyi ? mv. 34). Mukelenge udi ne tshia kubuela ne butumbi mu musoko, ne mbila ya bisumbu bia bantu ne ya bayidi bandi. Kutangila ! bishilangane ne disanka edi, bafalesa badi baleja lukuna luabu (mv. 39). Mu bulelela, **mabue** neikale ne ditumikila dinene ku bukole bua Nzambi kutamba mitshima mikolesha ya tshisamba tshia dibutuka tshia bena Yuda (S. Prod'hom). **Yesu udi udila muadi** bua musoko wa Yelushalema pakafikaye pabuipi n'au. Udi mumanye malu onso makole aukuata kubualu bua bufofo buawu. Udi udianshila kumona nkama ya masalayi a kamanda Titus muena Lomo, kunyima kua bidimu makumi anayi bua kutshintana musoko eu wa bupidia (fuany. Yeshaya 29. 3, 6). Malu manene, dishipibua dia bantu ne dibutula dia musoko, bidi bipita ku mesu kuandi !

Pashishe pakabuelaye mu musoko eu munene ne mu ntepelo, kena upanga kumona ne kanyinganyinga kakole dienda dia mushinga didiye usanganamu ne, bukole bua tshijila, udi udifila bua kujikija tshilele etshi (fuany. Yehezekele 8. 6).

Luka 20. 1-18

Bu bobo basanganyibue ku dibatiza dia Yone, bafalesa kabakadi mua kukonda Mukelenge bukokeshi kayi buakadiye wenza n'abu malu aa (tang. shap. 7. 30). Nzambi, wakamanyishaku patoke Muanandi munanga ne wakamuluatshika ne bukole buonso bua mudimu wandi (shap. 3. 22). Kutangila bionso biakadi Yesu wenza ne wamba, kabiakadi bileja ne Tatu ke wakamutuma anyi ? (Yone 12. 49, 50).

Mukelenge udi upesha kabidi bantu aba ba muoyo mubi mushindu wa bobo kudimanya mu lusumuinu elu lua balami ba budimi babi. Ubengela Nzambi mamuma a ditumikila, Isalele wakapetula, kukengesha, ne minga misangu kushipa ne batumibue ne baprofete bandi (2 Kulondolola 36. 15). Ne pakalua dinanga dia Nzambi kubapesha Muan'andi mene, kabakatshina bua « kumuela pambelu pa budimi bua nvinyo » ne kumushipa. Kadi Mukelenge udi uleja bipeta bikole ku bualu buabu bushipianganayi buabu ebue bua ndekelu : Nzambi neashipe bantu aba babi. Neapeshe bua kulama budimi ebue kudi bakuabu (bangata mu bantu ba bisamba bia bende) bua kukuamabu mamuma bua bualu buandi. Kunshikidilu, pa ntempelo wa pa buloba kakuene kushala dibue pa dibue (shap. 19. 44 ; 21. 5, 6), Kilisto, « dibue diakapidiabu kudi bibaki », nealue ku dibishibua bishimikidi biakane bia nzubu wa nyuma ne wa mudiulu udi ekelesia (bala 1 Petelo 2. 4...).

Luka 20. 19-40

Ku lukonko lua didinga ludi « bena mudimu ba musokoko » bakonka, Yesu bu misangu yonso udi wandamuna bua kulenga kondo kabu ka mutshima. Bidi bikengela kupesha muntu yonso tshidi tshimukumbanyina, diambedi **kudi Nzambi**, kumupesha ditumikila ne butumbi (Lom. 13. 7).

Bua kudi basadoka, Yesu udi ubajadikila bulelela bua **dibika dia bafue** anu ku dina didi Nzambi udipesha nkayandi : « **Nzambi wa Abalama, ne Nzambi wa Isaka, ne Nzambi wa Yakobo** » (mv. 37 ; Ekesode 3. 6). Pakadi wa tshindelele wakula nunku kudi Mose, bankambua bandi bakamana kushiya buloba mutantshi. Kadi wakadi udiamba anu bu **Nzambi wabu**. Nunku buende yeye bakadi anu ne **muoyo** ne bakadi ne bua kubika. Bantu ba ditabuja aba, bakalamata ku « malu akalayibua » **kutamba muoyo wa pa buloba**, ne bakaleja ne bakadi bayindila ne dituishibua dionso. « Ke bualu kayi – badi bafunda ne – Nzambi kena ufua bundu bua kubikidibua ne **Nzambi wabu** » (Ebel. 11. 13-16).

Bena kuitabuja, tudikankamike bua kumanyisha badi batunyunguluke ne tudi ne ditekemena didi ne **muoyo**.

Bafalesa ne basadoka badi tshilejelu tshia mishindu ibidi ya batendeledi ba **tshikondo tshionso** : Ku luseke elu, lulamatu lutambe lua ku mikeshi, lulamatu lua ku bilele bia mu meku, ne mu dishilangana, buena lelu anyi malu a tshikondo etshi adi ela mpata ku Dî ne ku nshidamenu wa bulelela buadi.

Luka 20. 41-47 ; 21. 1-9

Muikale usambakena ne bantu ba mishindu mishilangane, babanji, bapele, bena menji, ne bapote, bena lubombo, ne batontolodi, Yesu ne dimanya diende dipuangane, udi umanya tubingila ne menji a bonso, ne wangata ngikadilu udi ukumbanyina muntu ne muntu. Udi wakula bua dipambuka dia banfumu ba Isalele, popamue ne dipila diabu, ne udimusha buonso badi mua kulua kudingibua kudibu. Udi usanka bua kuamba mu dishilanga ne ngikadilu wa banfumu aba, bua didifila dia umue wa ku **bakaji aba ba mu lufuila**, bakadi bakengeshibua ku meshi mabi a lukuka lua bafundi. Pakelaye mu tshibutshilu bionso biakadiye mushale nabi bua kudia, mukaji wa mu lufuila eu wakadi uleja ne, wakadi utamba kudilekelela kudi Nzambi, uleja ne kakadi utekemena kudi mukuabu anu kudiye nkayende (1 Tim. 5. 5 ; fuany. 2 Kolinto 8. 1-5). Mukelenge udi ubala kakese bintu bidi muntu ufila ku bidiye **ulama bua bualu buandi**. Wende mushindu wa kubala udi mushilangane ne wetu (mv. 3) ne udi dikankamika kudi buonso badi kabayi ne mushindu wa kufila bia bungi (2 Kol. 8. 12). Mushindu kayi udi bikese, bilua bubanji bunene mu diulu (fuany. 12. 33 ; 18. 22).

Bakuabu badi bakemeshibue ku bulenga bua mabue a ku ntempelo. Kadi bua Yesu, ne apa kabidi, wende mushindu wa kumona udi mushilangane. Udi mumanye **malu adi munda** mua ntempelo, udi uafuanyikija ne nzubu wa banyenyi (shap. 19. 46). Pashishe udi wamba malu alua kukuata ebi bionso bidi muntu wanyisha (mv. 6).

Luka 21. 10-24

Kubanga mu shap. wa 17 ? Yesu wakamana kudimusha bayidi bandi bua makenga a tshimpitshimpi adi alua kukuata Isalele ne bantu ba pa buloba bua dimupidia diabu. Kadi munkatshi mua bantu badi mu dipila, Mukelenge utu anu utapulula **badi bu bandi**. Mushindu umua mu shap. 12, udi udianjila kubadimusha ne ubakankamika bua bikondo bikole (fuany. mv. 14, 15 ne shap. 12. 11, 12). « Nudiangatshile mioyo yenu bualu bua dinanukila dienu » (mv. 19). Disengelela edi didi bualu buetu buonso. « Nunku bana betu, ikalayi ne dinanukila... », Ke tshidi Yakobo utulomba, « bualu bua dilua dia Mukalende dikadi pabuipi » (Yakobo 5. 7, 8). Nzambi udi ne **lutulu** (shap. 18. 7) ne udi musue bua bana bandi baleje pabu momumue ngikadilu eu.

Mvesa wa 20 ne 21, idi ikumbana mu kabujima kayi kumpala kua dibutula dia Yelushalema kudi bena Lomo mu tshidimu tshia 70. Pakaman'abu kutshinta bua musangu wa kumpala ngumbu ya musoko kakuyi kabingila kalelela, biluilu bia bantomboji biakajula tshisombedi tshiabu, batangile ku luseke lua ku node. Mushindu eu, bena kilisto pakavulukabo meyi a Mukelenge, kabakajanguluka mu tshikondo etshi bua kumuka ne lukasa mu musoko eu, kumpala kua masalayi kaayi manji kubuela musangu muibidi bua kubutula musoko (tangila Adrien Ladrierre ekelesia, Mifundu yende, dibegi 204). Mv. wa 24 udi ukumbanangana ne tshikondo tshidi tshilonda ; tshikondo etshi tshitshenaku katshia bidimu binunu bibidi mpindieu.

Luka 21. 25-38

Kubanga mu mv. 25, bimanyishilu bidibu bakula, bidi bitangila malu atshiena alua kumpala. Nebikale bikondo bitambe bukole. Malu onso mashindame **neatenkakashibue** ne mitshima ya bantu kabidi neipapakane. Ditshina edi, dikadi dibange pa buloba. Bantu nebele meshi bua kupanda bisokomenu mu mbuebue bua ku disungila (Buak. 6. 15)... Kadi bua bena lulamatu ba tshikondo atshi, lupandu luabu (ludi lubikidibua ne dipikudibua diabu mv. 28), nelulue **mu diulu**. Netshikale dilua dia Mukelenge **mu butumbi** ; ne buetu tuetu, bena kuitabuja ba tshikondo etshi, tshitudi tuindila, ndilua dia Mukelenge **mu matutu**. Eu, udi mulayi mulelela ! Eyo, bualu bua diulu ne buloba nebipite, kadi Dî diandi kadiena dipita nansha (mv. 33).

Misagu ya bunyi, kabena babala **kudia kupitshisha** ¹⁰ bu bubi bunene nansha. Kutangila kudi mushindu umue ne bukuatshiki bua maluvu, bualu kudi kuenza bua **kunemesha mutshima**. Kudi kudiundisha kudidila (égoïsme) ; kufikisha ku dipua muoyo majinga a bakuabu badi batunyunguluka (fuany. shap. 16. 19). Disanka dia kuindila Mukelenge, diumuka ku dinema dia mutshima bujitu (ndekelu wa mv. 34) ; Lukuka lua muoyo ludi luunyengela. Bua muand'eu, mikanda ya malongesha (épîtres) idi isuikakaja misengelelu ne **kudimuka** kuikala batabale (1 Tesal. 5. 6, 7 ; 1 Pet. 1. 13 ; 4. 7 ; 5. 8) ; ne apa kabidi, Mukelenge udi utuambila ne « nudilame bimpe... tabalayi misangu yonso, nutendelele Nzambi » (nb. 34, 36).

10. Kudia kupitshisha : Gourmendise.

Luka 22. 1-23

Banfumu ba bisamba badi Basusuma bua kukumbaja menji abu mabi a bushipi, bualu bua badi bamanye ne bisumbu bia bantu bidi ne disanka bua kuteleja Yesu (shap. 19. 48). Kadi Satana udi ulua bua kubakuatshisha. Udi mumane kulongolola tshiamu tshiende tshia mudimu : Yudasa, ne katataka **udi ubuela munda muende**, wangata muaba wa disua dia muyidi mubi. Anu pinapu, eweu udi uya bua kujikija mushinga wa kutungila n'au.

Pikalabi bua kudia kupita kua Yepowa – ne Bidia bia Mukelenge lelu eu – kakuena bualu budi bulekela mu disua dia bayidi, Yesu udi ubalomba bua kulongolola bidia bia kupita kua Yepowa, kadi udi windila bua bamukonke bua kubaleja **muaba kayi** wadilabu. Bena kuitabuja babungi, pamutu wa kukonka lukonko elu kudi Mukelenge, bakamana **kudisunguila** muaba nkayabu wa kudisangisha ! Kutangila, bionso bidi bipepele. Bidi bikengela anu bua kudilekelela balombodibue kudi muntu'eu udi ne mulondo wa mayi, tshinfuanyikiji tshia Nyuma muimpe upesha bantu dî. Nzubu munene mulongolola udi uleja ne kudi muaba bua buonso **bena kuitabuja**, muaba udi Yesu muikale nkayende. Udi wambila bandi pakalua tshikondo ne : « **Nakutamba kujinga...** ». Ndinanga bunene kayi ! Mukelenge udi wakula ke bua buimpe budiye ubenzela, kadi bua dijinga dia mutshima wandi, « bu muntu kampanda udi, kumpala kua kushilangana ne diku diandi, udi ujinga kuenza nsangilu wa kulayangana » (J.N. Darby).

Luka 22. 24-38

Eu udi muyuki wandekelu wa Mukelenge ne bayidi bandi. Kadi aba badi benza tshinyi mu tshikondo etshi tshimpe ? Badi bakonkangana ne, nganyi wikala mutambe bunene mu bukelenge bua mu diulu ! Ne lutulu kayi ne kudipuekesha kayi bidi Mukelenge ubabela nabi ! bua musangu wa ndekelu udi ubavulujia (ne tuetu kabidi), bunene buakane, budi bua kukuatshila bakuabu mudimu. Mushindu eu, ke udiye nkayende kayi mulekele bua kuenza (fuany. mv. 27 ne shap. 12. 37). Kena anu upanga kubatandisha, musangu nansha umue, kadi kabidi udi usanka bua kuitabuja didifila ne lulamatu biabu, udi ubambila ne : « nuenu nudi bananukila n’anyi mu makenga anyi ».

Misangu mikuabu mateta akadi mua kuluila bayidi bakuabu batekete, akadi mua kushinda ditabuja diabu. Padib’adi Mukelenge udi ubaleja mushindu kayi udiye ukuata ne wakuataye mudimu kubangila apa bua bantu bandi : **mitendekenu** yandi neidianjile kumpala kua mateta abu ne neibakankamike papitshilabu mu diteta dikole (Yone 17. 9, 11, 15). Pakadiye n’abu pa buloka kabakakengela tshintu nansha ; yeye wakadi mutabale ne ubakuba ku malu onso. Katataka, padiye ne bualu bua kushilangana nabu, ne bamanye bua kuluangana nvita bua bualu buabu nkayabu. Kadi kabakuluangana ne biluilu bia mubidi nansha (mv. 2 Kol. 10. 4), nansha « ku mashi nansha mubidi » (Efeso. 6. 12). Padiba’adi Satana udi usemena pabuipi, muena lukuna munene (1 Pet. 5. 8).

Luka 22. 39-53

Muyuki munene wa bualu bua getsemane, udi ne diunvuija didi Luka muikale nkayende bua kutuambila. Tudi tumonamu Yesu **ku binu** mu mvesa wa 41 ; **muanjelo** udi ulua kudiye bua kumukolesha mu mv. 43. Budi bualu bua kanyinganyinga ka **nvita** ne tudi bamanye muena lukuna kayi wakadiye nandi bualu. Nvita mitambe bukole, mu diba dikuabu, bisululu biandi biakakudimuka bu mabulu a mashi ! Kadi kanyinganyinga aka, kadi kaleja **bupuangane** buandi. Bualu bua bubi budi butukemesha kakese mu mioyo yetu mikole, kadi bua Muntu watshijila mujalame, meshi akuambula bubi akadi anu bua kumupesha kanyinganyinga ne bowa bunene.

Pashishe Yesu udi ulua kudi bayidi bandi, badiye usangana balale tulu. Bapungila ne tulu ku mukuna kumpala kua **butumbi buandi** (9. 32) ; apa badi bapungila kumpala kua **dikenga diandi**. Wakamana kubalongesha bua kulomba ne : « kutufikishi kudi mateyi, kadi utusungile kudi bubi » (shap. 11. 4 ; Mat. 6. 13). Tshiakenzabu ntshinyi ne disambila edi padiba diakadi Satana usemena !

Tangila Yudasa udi ulua ne bantu bakadi nandi. Budi bualu bua disanka bua kumona Mukelenge, wakadi upitshila mu nvita minene mu meba a kushala, mpindieu uleja kumpala kua bantu lutulu, ngasa (mv. 51) ne **dipudikila** dipuangane.

Luka 22. 54-71

Petelo eu ! Pakadi Mukelenge utendelela, yeye wakadi mulale tulu, pakadiye udifila mu bianza biabu bua kuyabu nandi « bu muana wa mukoko udibu baya nandi ku tshishipelu » (Yelem. 11. 19 ; Yesh. 53. 7), Petelo wakadi utapangana ne muele (mv. 50 ; fuany. ku Yone 18. 10). Kundekelu, pakadi Mukelenge ufila bumanyishi bua bualu bulelela kumpala kua bantu, yeye misangu isatu wakadi uvila, ushima, **musombe**, mu lupangu mu tshisumbu tshia bantu bakalua kukuata Mukelenge wende, ne bakadi bakula bibi bua bualu buandi (Mis. 69. 12 ne Mis. 1. 1 nendelu wende). Mu ngikadilu wa mushindu'eu, mushindu kayi wakadiye mua kufila bumanyishi bua Mukelenge wandi ?

Mesu patupu akamutangila Mukelenge, adi atshibula mutshima wa muyidi wende bimpe bitambe, kutamba ne mamuma akadi mua disamina kupatula. Ka ! mesu aa. Adi alenga kondo ka mutshima, atuadija ne mudimu wa kutuangaja. Kanyinganyia ka Mukelenge ka dimuvila dia Petelo, kadi kasambana ne bipendu biakapetaye (mv. 6365).

Bantu aba babi badiye muimane kumpala kuabu, badi benzejibue bua kumanya nkayabu ne « Muana wa **muntu** » (mv. 69), udi kabidi Muana wa **Nzambi** (mv. 70). Bua bualu ebu, Mukelenge udi mua kubandamuna ne « nudi nuamba mudi, ndi nunku ». Ke bua muand'eu kabidi, badi batambe kuikala mu dipila dinene, padibu bamupisha kunyima kua meyi a mushindu eu !

Luka 23. 1-12

Tshipangu bua kushipa Yesu tshiakamana kuenzeka. Ba nfumu bonso ba tshisamba badi bajuka bua kuya nandi kua pilato udi nkayandi ne bukokeshi bua kukosela muntu bua kufuaye. Bualu kayi budibu babanda muena lukanu wabu ? Bua **kutombuesha** tshisamba, mbuena kuamba ne, mbua kubatshingulula ku bubu, yeye wakakuata mudimu anu wa kufikishisha mioyo ya bantu kudi Nzambi. Bualu bukuabu budibu bamubanda n'abu mbua, kukandika tshisamba bua katshifutshi tshitadi, kutangila wakamana kuamba ne : « nupe Kayisa bintu bia Kayisa... » (shap. 20. 25). Kadi kudi Pilato, dishima diabu edi kadiena dipatula kipatshila kadi bena Yuda bindila. Mu dikema diandi dinene, ngouvena udi ukeba mushindu wa kudiumusha mu tshilumbu tshia muntu'eu. Udi ufila Yesu kudi Helode, udi uleja pende bowa (shap. 9. 7) busangisha ne lukuna (shap. 13. 31), ne **tshisankasanka** (mv. 8). Kadi dijinga edi dia ndekelu kadiyi dikumbane, bupote bua muntu'eu munene budi bumueneka : udi usanka bua kupuekasha milongo ya muena lukanu udi mupuwe ku mesu kuandi kayi udibingisha, wakaman'abu kumuambila bua bualu buandi bua malu a kukema a dinanga akenzaye ! Pashishe, mupange tshia kuenza, udi umupingaja kudi Pilato.

Patudi tutangila yeye utudi tumona nunku, nansha bia mumushabu, nansha bia mulengululabu, mitshima yetu idi isanka patudi tuela meshi a tshikondo tshiamuenekaye mu butumbi ne tshikala muntu yonso bua kumumanya ne udi Mukelenge, ku butumbi bua Nzambi Tatu (Yesh. 53. 3 ; Filip. 2. 11).

Luka 23. 13-32

Pilato, mutondeshibue kutamba misangu yonso, udi usangisha bakuidi, ba nfumu ne tshisamba, udi ujikula kumpala kuabu misangu isatu ne, kena musangane bualu nansha bumue budi bukumbana bua yeye kufua. Kadi dinanukila diende bua kumulekela, didi ditamba kubandish'anu dinanukila dia tshisamba bua kumushipa ku mutshi mutshiamakane. Tshisamba tshidi ne **butekete** ne **butomboke** bualu bua, mitshima yabu idi itumikila bualu budibu kabayi bamanye udi ubuenzeja (Satana). Kundekelu, mbila yabu idi itshimuna, ne badi mu dishintulula dia muntu wa kulekela badi bitabuja bua balekele mushipiangananyi Balaba, bajikula bua Yesu afidibua ku **dijinga diabu**. Bualu bua, bua Pilato, muntu kayi luse ku mesu, muoyo wa muntu udi ne mushinga mukese ku disankisha dia tshisumbu tshia bantu.

Munkatshi mua badi baya ne muntu wakukoselabu tshilumbu bua lufu, babungi badi bakuatshibue ne luse, ne badila. Kadi dilubakana, kadiena tshimanyinu tshia mudimu wa Nzambi mu mutshima wa muntu. Kabuyi bua mudimu au wakamana kuenzeka mu mutshima wabu, bakaji aba kabakadi mua kudila buabu bobo nkayabu ne bua musoko mushipiangananyi nansha, bu muakenzaye nkayende mu (shap. 19. 41). Bantu ba bungi bakalengibua mu meshi tshianana ku ngikadilu muimpe wa Yesu, pakanyingalajibuabu bua malu onso mabi akamuenzelabu kudi bantu, kabayi belanga meji ne, ku bubi buabu, muntu ne muntu udi ne bujitu anyi dibanza ku lufu luandi (Yesh. 53. 6).

Luka 23. 33-49

Badi balombola Yesu mu muaba wa lufu udi dina ne wa kabalubalu, udibu bamupopela pa mutshi mutshiamakane, munkatshi mua banyenyi babidi. « Tatu ubabuikidile... » edi ke diandamuna diende ku malu onso mabi adi bantu bamuezela (fuany. shap. 6. 27). Bikalabu batonda, bubu buabu – bunene bua ku bualu bua bubu bua bantu pa buloba – nebumijibue mene anu ku lufu luende elu lua mutshi mu tshiamakane.

Ku mutshi mutshiamakane, kudi bantu buonso bimane : Ba ngovena (mv. 35), ne banyenyi babidi (mv. 39), mutshima onso mubi wa bantu udi umueneka kakuyi bundu : Mesu a dipetu, tuseku, dituisha, ne bipendu bia bungu... Kadi tangila muyuki muimpe udi ubanga pankatshi pa Mukelenge pa mutshi mutshiamakane ne munyenyi mukuabu wakadi mutuishibue ku bubu buende (mv. 41). Mutokeshibue kudi Nzambi, udi ujingulula mu muntu mulengulula, ne muluatshika tshifulu tshia meba udi ufua ku luseke luende, mulambu **muakane**, **Mukelenge** wa butumbi (mv. 42). Ne udi upeta mulayi wa mushinga munene (mv.43). Nunku anu pine pa mutshi mutshiamakane, Mukelenge udi mua kulabula difutu dia kumudilu dia mudimu wandi mukole.

Kunyima kua meba asatu a midima mikole, Yesu udi upeta malanda ende akadi makoseke mu meba akadiye mulekedibue adi umuka ku dipita. Ne mu kudipuekesha konso, nkayandi udi ulekela muoyo wende mu bianza bia Tatu wende. Lufu lua **muakane**, ludi tshikondo tshiandekelu tshidi Nzambi mua kufila bumanyishi kupitshila ku kamanda ka masalayi ka bena lomo (mv. 47).

Luka 23. 50-56 ; 24. 1-12

Diambuluisha dia Yosefe wa mu Alimatayo, didi dituleja ne ngasa wakamana kuenza mudimu mu mutshima wa muntu eu **mubanji** utudi tusangana misangu ya bungi mu Luka (tang. shap. 18. 24 ; Mat. 27. 57), ne muntu eu umue wa munkatshi mua **bantu banene ba mu tshisamba**. Muyidi eu, wakamana kulongolodibua bua mudimu udiye ukumbaja katataka : wa kujika mubidi wa Mukelenge (bilondeshele Yesh. 53. 9). Pashishe, Nyuma udi utuleja bakaji ba didifila, badibu bambulula bualu buabu ne, bakalonda Yesu mu Ngalela monso (mv. 49, 55). Badi bimane ku muaba wa dikenga. Kulonda, ne dinanga dia bungi, ke lungenyi, bakalongolola, bintu bia mupuya muimpe bua kuya kuela mubidi wandi. Ku nshikidilu, badi baya ku lukita mu dinda dia dituku dia kumudila dia lumingu ne kupeta disambakana dimpe. Banjelo babidi badi aku bua kubamanyisha ne biakalongololabu kabiena ne kabiena ne mudimu udibi babiangatshile : Yeye udibu bakeba **kena kabidi** mu lukita, udi mubike ku lufu.

Dimanya dia buena kilisto dia bana ba Nzambi ba bungi, didi anu ku mutshi mutshimakane, kadiyi ditamba kuya kumpala nansha. Lukonko lua dikema ludi ku ndekelu wa mu mv. 5, badi mua kubelalu. Bana betu banangibue, tusankayi be ! Mukelenge kena anu Musungidi mufue ku mutshi mutshiamakane bua malu mabi etu nansha. Udi ne muoyo tshiendelele (Buak. 1. 18). Ne tuetu tudi ne muoyo nandi (Yone 14. 19)

Luka 24. 13-35

Bayidi babidi badi benda ne kanyinganyinga mu nshila wa kuya ku Emau. Bajimije ditekemena diabu dia pa buloba dia Mashiya wa Isalele, badi bapingana ku madimi abu ne ku midimu yabu (Mako 16. 12). Kadi, Muntu mukuabu wa kukema udibu kabayi bamanye, udi udisangisha kudibu mu luendu elu, neashitulule kuela kuabu kua meshi abu. Udi ubanga ku dikema dia **dipanga diabu dia lungenyi** ne dia **mitshima yabu mikole** (mv. 25). Adi malu abidi adi atamba kuenda pamue. Misangu mikuabu, dipua dietu dia moyo didi dilua bualu katuena tuitabuja (Ebelu 11. 3). Pashishe, Mukelenge udi ubulula mifundu kudi balunda babidi ba mu njila aba, ne ubajinguluija « malu adi **amutangila** ». Katupu muoyo nansha, bualu busokoka bua dipungila dikulukulu, ne nangananga bua meyi a tshiprofete, adi bua kukebamu **Yesu**.

Monayi mushindu udi Yesu witabuja bua kushala kudi badi nende dijinga : udi **ubuela bua kushalaye ne bayidi aba babidi**. Tudi mua kuenza petu mushindu eu anyi ! Ku muntu ne muntu, patudi bapungila, ne padi malu etu kaayi enda bimpe, tuyila **kumpala kuende**, bua kuyitabuja mushindu udiwu. « Disamba dia mifundu » nedilombole menji etu kudi Mukelenge udi ne muoyo, ne, neatemeshe mutshima wetu (Lom. 15. 4).

Luka 24. 36-53

Yesu, wakadi mua kubanda musangu umue mu diulu pakabikeye ku lufu. Kadi wakajinga bua kuanze kusambakane ne bayidi bandi bakatambaye kunanga (Yone 16. 22) ; wakadi ukeba bua kubapesha bimanyishilu ke anu bia ne, wakadi ne **moyo**, kadi kabidi bia ne, udi ushala **muntu** kashidi, yeye Yesu wakamanyabu, wakalondabu ne wakakuatshilabu mudimu panu panshi. Bana ba Nzambi banangibue, eu utuatangila mu diulu ken'anu « nyuma » anyi nansha muenyi ku mitshima yetu. Udi yeye Yesu mene wa mu lumu luimpe, Muana wa muntu udi Luka umuka mu kutuleja, Musungidi wa dinanga utuakayila bua kumumanya ne kumunanga pa buloba.

« Bidi bikengela » « biakadi bikengela », « kabiakadi bikengela ? » (mv. 7, 26, 44, 46). Menji onso a Nzambi, akadi ne bua kukumbana mu **makenga** a Yesu, ne kabidi mu **butumbi** buandi.

Ne **Betaniya** ke musoko udi Yesu usungula bua kushilanga ne bayidi bandi. Mu tshinfuanyikiji, udi ubajadika mu **tshitupa tshipiatshipia**, tshikondo tshidiye kayi n'abu mu mubidi'eu, pambelu pa bulongolodi buonso bua buena Yuda (mv. 50) : tshitupa etshi tshia muoyo mupiamupia ne wa bobumue (Yone 12. 1...).

Dî dia kunshikidilu dia Mukelenge didi mulayi (mv. 49), tshienzedi tshiende tshia ndekelu ndibenesha (mv. 50). Udi muye, kadi mioyo ya bantu bende idi mpidiewu miuwule ntente ne disanka ne ditumbisha. Tuetu badi bakumbanyine dinanga dia mumue edi, tutumbishe, tuetu petu Nzambi wetu ne Tatu wetu, ne tuikale ne disanka mu Musungidi wetu mupuangane.